МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 67 (2588) | КIиранди, 20 август, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

Индустриальни методаш— гIишлош хьалъеча

ЧIоагIа тоалуш йоагIа вай республика, сихха дегIаух экономика. Соахкарчул дикка лакхъеннай капитальни балхий объем. Городашка а юрташка а хьахулаш латт промышленни предприятеш, нах чубаха цIенош, иштта кхы а. Цхьабакъда, гIишлош хьалъяра гIулакх хIанз а дика вIаштIехьдаьккхадац. ДIадахача шерашка санна укх шера а кхоачашъяьяц гIишлош хьалъяра план. Ерригача республике 7 бетта йола план 90 процент мара кхоачашъяьяц.

КПСС XXI съезде новкъоста Н. С. Хрущева белгалдаьккхад:

«Халкъа боахама дерригача доакъошка оттаяь капитальни балхий план толамца кхоачашъяра, вай деккхарийла да гIишлош хьалъяра балхашта индустриализаци яр а гIишлош хьалъеча балхех вай заводашка кийчдеча йоккха размер йолча элементехи узлехи зданеши сооруженеши хьалъяреи вIашагIйоххареи механизированни паточни процесс яр а дIахо дIадахьа».

Цу хьехамах пайда а эцаш, вай мехкарча дикагIча гIишлош хьалъеча организацеша дика кхоачашду уж лоархIамера деккхараш, прогрессивни методех ларттIа пайда а эцаш. Москве, Ленинграде, Киеве, Свердловске, иштта Советски Союза кхыча городашка гIишлош хьалъеча чIоагIа пайда эц блокехи йоккхача панелехи.

Белгалдаккха деза вай республике цу тайпарча индустриальни методашца гIишлош хьалъяр даккха деззача тайпара вIаштIехьдаьккха ца хилар. Соахкара шу долалуш хиннача гIишлош хьалъерий активе дийцадар совнархоза системе блокехи панелехи гIишлош хьалъеш ца хилар, хIаьта иштта цхьадолча балхашта механизаци яь ца хилар. Цхьа шуи ах шуи даьннад цул тIехьагIа, бакъда хувцамаш кIезига хиннад. ГIишлош хьалъяреи гIишлоний материалаш хьяреи управлене (начальник нов. Смогликов, керттера инженер нов. Лиховол) хIанз е еззача тайпара йоакхо яц блокаши панелаши хьаяра гIулакха.

Совнархоза предприятеша, «Чечингстройи» «Сельстройи» тресташа ворхI бетта йола аьшкабетона изделеш арахецара планаш кхоачашъяьяц. Вешта аьлча, совнархоза КПП 78 процент, «Чечингстрой» треста аьшкабетона конструкцей заводо 77 проценти, «Сельстрой» треста аьшкабетона конструкцей заводо 56,5 проценти мара кхоачашъяьяц аьшкабетона изделеш арахецара план.

Силикальцитни изделеш хьаяр вIаштIехьдаьккхача Таллинерча гIишлош хьалъерий опыт Iомаяьяр «Гипрогрознефта» инженераша 1954 шера. Уж изделеш хьаяра вошаш йола бедал — кварцеви гIум вай республике шортта йолаш я. Цу пайданерча гIулакхах пайда эцанзар совнархоза гIишлош хьалъяреи гIишлоний материалаш хьяреи управлене. Бакъда кхыча дукхача городашка силикатни блокаш хьаеш а шерра пайда эцаш а я. Цемент дукха эцац цу тайпарча блокех хьадеча цIеношта, хIаьта жилплощада хIара квадратни метрага дIабода мах 30—40 сом кIезигагIа а хул.

1961 шера совнархозо лаьрхIадар йоккха размераш йолча деталех тайп-тайпара гIишлош хьалъе, цу балхашка 1.160 эзар сом дIа а дохийташ.

Совнархозеи цунна кхарарча предприятей кулгалхошеи ларттIа тIахьожам бац шоай соцамаш кхоачашдара.

ДIахо магийта йиш йолаш дац из гIулакх. Боахамашта доал дераш, партийнии профсоюзнии организацеш, совнархоза кулгалхой, хIаьта иштта гIишлош хьалъяреи гIишлоний материалаш хьяреи управлене кулгалхой деккхарийла ба промышленнии гражданскии гIишлош хьалъяра новкъарло мел ерашца лира къовсам лоаттабе. Хабараш дийца ца а Iеш, ларттIа пайда эца беза вай мехкарча гIишлош хьалъерийи монтажникийи дикагIча опытах.

Дуккха промышленнии гражданскии гIишлош я вай республике хьалъеш укх семилетках. Царна юкъе я Наьсарера электрифицированни инструментай завод, Гудермесера медицински инструментай завод, Грознера электроизмерительни приборий завод, иштта кхыяраш.

Уж доккхий балхаш толамца чаккхдахара мел эшар долаш да. Инженераш, техникаш, мастераш строителаш деккхарийла ба балха тIехь хьалхле яха, моттигерча бедалах — кварцеви гIумарах, шлакех, гипсах, кIирах прогрессивни материалаш хьаяра бизза пайда эца. Бе беззача тайпара лоархIам бе беза хьалха латтарий опыта а цар предложеней а, чеккха дIадаха деза аьшкабетона конструкцеши изделеши хьаеча предприятей балхацара кхоачамбоацараш. Йоккхий блокаш, цений панелаш, йовкъаш, кхыйола деталаш хьаяр вIаштIехьдаккхар—из да тIехьатетта йиш йоаца деккхар. Цу гIулакхах тийша да чекхка гIишлош хьалъяр, семилетка кхоалагIча шера план толамца кхоачашъяр.

КПСС XXII съезда сийна тIаийца социалистически деккхараш сийленца кхоачашдара шоай хьаькъал а хьинар а тIадерзаде деза гIишлош хьалъечеи гIишлоний материалаш хьаечеи предприятей болхлоша. Цу яхьа доал деш а из кхоачашъерий хьалхарча мугIарашца а хила еза партийнии, советскии, профсоюзнии организацеш.

Шера тIаийца деккхараш—10 бетта

Совхозе аз доярказа болх бу диъ шу даьннад. Эггара хьалха чIоагIа хала дар сона из болх бе. Доахан соца хьаIема дацар, цунга хьежжа кIезига лора цар шура а. Доккха новкъостал дир сона дукхача хана денз цига болх беча къаьнача доярказа. Цар Iомайир со доаханна гIулакх де, доахан детташ йолча агрегатаца болх бе. Сога лелабе хьабелар 20 етт. Царна юкъе кIезига шура луш дола доахан а дар. Цудухьа чIоагIа къахьега дийзар са. КIезига шура луча доаханца дукхагIа доакъар телар аз, хIаьта дийнахьа 4-зза детта а деттар. Иштта гIулакх а деш аз сай болх дIаболабича хIара денна дукхагIа шура яккха вIаштIехьдаьлар са.

КПСС XXII-ча съезда сийна лаккхара социалистически деккхараш тIа а ийца, хьинаре къахьегаш ба тха совхоза шурий-товарни ферма доярказ.

Аз дош деннад семилетка кхоалагIча шера хIара Iаттагара 2600 килограмм шура яккха. 1961 шу доладелча денз айса гIулакх деча хIара Iаттагара 2.100 килограммал совгIа шура яьккхай аз.

Съезда сийна тха ферма коллективо дош деннад шура яккхара шера йола план 1-ча декабре кхоачашъе, хIаьта цхьаболча доярказа 17-ча октябре. Аз лаьрхIад тIаийца социалистически деккхараш 10 бетта кхоачашде.

Тха ферме болх беш тайп-тайпарча къаман болхлой ба. Цхьа барт болаш, безаме къахьег цар массане а. Цудухьа торо хул царга доккхий къахьегама толамаш даха.

ОСМАЕВА Маржан,
№ 15 йолча Грозненски шурий совхоза доярка.

КПСС УСТАВА ПРОЕКТ ФРАНЦУЗСКИ МЕТТАЛА

ПАРИЖ, 17 август, (ТАСС). Париже кIирагIа цкъа арадувлача «Франс нувель» яхача газето араяьккхай Советски Союза Коммунистически парте кердача Устава проекта еррига текст.

Къонача хьажкIаш лелаерий штаб

Парте XXII-ча съезда хозача совгIаташца накъа болх Наьсарен района комсомольцаши кагирхойи. Шоаш лелаеча 3070 гектар хулача хьажкIий кхашкара хIара гектара тIара 60 центнер хьажкIаш —иштта да района къонача хьажкIаш лелаераша денна дош. Из дош кхоачашхургхилара тешам лу листта а лакха а латтача хьажкIаща.

Районе 13 комсомольско-кагирхой звено я, хIаране 200—300 гектарага кхаччалца кхаш а леладеш. Царех кхо звено Ерриг-российски яхье дакъа лоацаш я. Уж я «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделенера Мальсагов Османа звено, Яндерча отделенера Чариев Махьмада звено, хIаьта «Октябра 40 шу» яхача совхоза Долакха-Юртарча отделенера Даурбеков Яхьяй звено.

ХьажкIаш кхее дикагIеи кердагIеи йола говзал Iомаяра а из дIайоаржаяра а укх шера ВЛКСМ Наьсарен райкоме вIашагIъеллаяр къонача хьажкIаш лелаерхой штаб. Штабе чубоагIа района дикагIа бола къона хьажкIаш лелаераш. Уж ба Мальсагов Осман, Долгиев Ахьмад, Кодзоев Саварбик, дуккха кхыбараш а. ДикагIа йола говзал йоаржаеш къаьстта дукха къахьег Мальсагов Османа.

ХIанз хьажкIашта эшаш мел дола гIулакх даь даьнначул тIехьагIа къонача хьажкIаш лелаерий штаб кхачаш латта а, чуэцаргйола а хьажкIаш лораелга вIашагIдоллаш я.

Съезда дика совгIаташ дала лаьрхIа ба районера къона хьажкIаш лелаераш.

И. ЧУНИХИН,
комсомола Наьсарен райкома секретарь.

ХIАРА ГЕКТАРА ТIАРА 130 ЦЕНТНЕР

ТIаийца социалистически деккхараш кхоачашдеш, доккхий къахьегама толамаш доахаш хьабоагIа Советски районерча Кирова цIерахча колхоза къахьегамхой. Къаьстта дика балхаш даьд коартолашта гIулакх деш йолча звеноша. Цар лаьрхIадар 100 гектарах хIаране тIара 90 центнер йолаш коартолаш кхее. Бакъда, хIанззе а гучадоал цар гектара тIара 110—115 центнерал кIезигагIа уж йоахарг ца хилар. Белгалваккха веза цу колхоза коартолаш лелаеча звено звеньевой коммунист Чупалаев Iалауддин. Цун звенос лаьрхIадар 10 гектарах хIаране тIара 120—130 центнер коартолий чуэца. Уж деккхараш кхоачашде вIаштIехьдаьннад цар. Чупалаева звенол тIехьа ца юсаш дика къахьегаш я цига Исаева Зайнапен Сулейманова Маканен звенош.

Советски Союза Коммунистически парте Программаи Уставеи проекташа дегаш къаьстта гIоздаьхар цар. Вай вахар сийрда хургдола наькъаш да Программа тIа белгалдаькъараш, яхаш дувц шоайла колхозникаща. ТIаийца деккхараш кхоачашдара шоай низ а хьинар а ца кходеш къахьег цар.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

15 дийнахьа чуэцаргья еррига хьажкIаш

КПСС XXII-ча съезда сийна шоаш тIаийца социалистически деккхараш кхоачашде чIоагIа къа а хьийга 140 гектара тIа дика хьажкIаш хьалкхеьй Первомайски района А. Шерипова цIерагIча колхоза коллективо. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 50 центнер хьажкIаш яргхиларах а цунца тхой социалистически деккхараш кхоачашдергхиларах а тешаш да тхо, йоах колхозерча къахьегамхоша. Цуров Зайниддина хьалхле лелаеча звенос дош деннад ше болх беча 30 гектара хIаране тIара 55 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш чуя.

Цул совгIа колхоза кулгалхоша лерхI, паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара план тIехкхоачашъяра, силоса дIайийнача 89 гектар хьажкIех дикагIа йола 25 гектар ялатийна чуэца.

Колхозникаща, звенойи бригадаи кулгалхоща дага а боалаш хьажкIаш чуэцара план оттаяй колхоза правлене. Цу плано лерхI 15 дийнахьа еррига хьажкIаш чуийца яха а цун уж паччахьалкхенна дIаялара план тIехкхоачашъе а.

Цу гIулакха хьажкIий участкаш звеноштa дIанийсъяьй, 150 тускар даьд. ХьажкIаш чуэцаш болх беча наха салоIа а бийсаш яха а моттигаш кийчъяьй. Хьаьха хьажкIаш оза кхай тIа доккха тараз оттадаьд. Уж паччахьалкхен пункташка а колхоза складашка а дIакхахьа 7 автомашин кийчъяьй, 12 фургона заказ а даь царех йожа 24 говр къоастаяьй.

ХьажкIаш лораяра цига дикагIа, тешамегIа бола колхозникаш хьожабаьб.

Адамаш ираз долаш дахаргдола коммунизм хьалъе парте оттаяь Программа чIоагIъергйола КПСС XXII-гIа съезд хьаеллача денга еррига хьажкIаш чуийца яха а, паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара план тIехкхоачашъе а дош деннад колхоза коллективо.

Д. ЭСТЕМИРОВ.

Коми АССР 40 шу дизарга

КОМЕ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

1921 шера 22 августе ВЦИК-а декретах хьайир Коме Автономни Область, 1936 шера Коме Автономни Советски Социалистически Республика йир цох. ДIаяхача хана Коме къахьегамхой, Россе йистошка даьха къамий кхыдола халкъаш а санна, политически нийсхо йоацаш, экономически культурнии тIехьабиса бар. Советски Iаьдал латтача шерашка хадданза ленински къамий политика лоаттаяр бахьан долаш Коме республика Iалальмате боккха исторически никъ баьб. Коммунистически партеи Советски правительстваи хьалхленца, эрсий халкъа а СССР-а кхыча халкъаша а вежарашха новкъостал деш Коме къахьегамхоша боахамеи культуреи гIишлош хьалъеча, республика лаьттах доахка фузкъаш карадерзадеча доккхий толамаш даьхад. Коме АССР-е йиллай низ бола кIора база — Печорски кIора бассейн, хьахиннад промышленноста хьун, дахчан хIамаш ю, мехкдаьтта, энергетически, кхыдола а доакъош. Мехка доагора — энергетически хьуни промышленни йоккха район а хинна дIаэттай республика. Хьахулаш латт промышленноста керда доакъоши производства керда тайпаши — каьхат, картон, целлюлоза ю, спирт доаккха, кхыдар цу производство. Доазув доацаш йоккхача, хьалха цхьаккха хIама ца хиннача тундра аренашкеи нах геттара кIезига бахача, баьдеча моттигашкеи хьахиннай городаш, итташ йола болхлой поселкаш, даьхад машиннаькъаш, урагIъяхай шахтай копраш, заводий турбаш. Миллионаш тоннаш кIор, мехкдаьтта, гIулакхага йода хьу, херх хьекха материалаш халкъа боахама лу Коме АССР-о. Партеи правительстваи оттадаь деккхараш кхоачашдеш, Коме АССР-о юрта боахама укх тIеххьарча хана лоархIам боллаш дукхагIа йоах лаьттанцареи хьайбаехи йоаха продукташ. Дешар ца ховлга дIададаьккхад республике. Революци хилалехьа шоай йоазув ца хиннача коме халкъо шийнаьна меттала еш даьхени доазол дехьарчеи литература дикагIа йола произведенеш. ЧIоагIа дегIаденад литература, искусство, халкъа дешар, унахцIено лораелга. Ерригача республике массанахьа а школаш, библиотекаш, кинотеатраш, клубаш, культура дворецаш я. Къама интеллигенце кадраш хьахиннай. Коммунистически парте XXII-ча съезда даха мадоаттIара накъа даха дерригача халкъо лаьцача яхьа юкъе керда къахьегама толамаш а доахаш накъа болх Коме АССР-а къахьегамхой шоай республика 40 шу дизара.

Юбилей тIакхоачаш

СЫКТЫВКАР. 17 август. (ТАСС). Дезача цIейна кийчъеннай Коме Республика городаши юрташи. Республика къахьегамхоша дезду Коме автономе шовзткъа шу дизар.

Шоай къама дезача цIейна баха мабоагIара накъа баха кийчлу шахтераш, хьу кийчъераш, геологоразведчикаш, колхозхой, сарч леладераш. Шоай низаца укх деношка предприятена генеральни реконструкци яь баьлар полярни юххерча Инта цхьоалагIча шахта горнякаш. ХIанз цар хьалха боаккхаш хинначул 1,5-зза дукхагIа кIор боаккхаргба. Тахан «Интауголь» яхача комбинатера дIаяхийтар заданел совгIа баькхача кIора шовзткъе цхьоалагIа эшелон. Печорски кIора бассейна кхаь шахто август беттарча планал совгIа кIор лу.

Ухта яха къилбаседа мехкдаьттахой город ераша керттерча даькъе яь йистеьккхай 65 километр йIаьха йола Тэбук-Ухта яха нефтепровод.

Ткъо эзар совгIа агитатор, пропагандист, лектор, докладчик ва укх деношка беседаш еш, доклади лекцеши ешаш. Цар дувц ленински къамий политика котъяларах, ГIанарча Къилбаседе хиннача Iалальмате доккхийча социалистически хувцамех, Советски Iаьдал латтача шовзткъа шера Коме АССР-а экономикеи культуреи дегIайоалаеш даьхача толамех, коме халкъа эрсий халкъаца а вай дукхача къамех латтача паччахьалкхен кхыча халкъашца а лоаттадеча доттагIленах.

Республика столице Сыктывкаре кхаьчаб Коме АССР-а Лакхехьарча Совета юбилейни сессе баьхка депутаташи хьашийи.

Юбилейни сессе я Мордовски, Удмуртски, кхыча автономни республикай, областий, къамий округий делегацеш.

В. ЖАРИНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

КОТЪЮВЛАШ ХЬАЙОАГIА МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА БАЙРАКХ

ХIанзара зама марксизма-ленинизма идеяш котъяьнна зама я. Цу идеяй байракха кIал керда вахар дулл социалистически лагера мехкий халкъаша, дегIа а боагIа, чIоагI а лу дунен халкъий коммунистически болхлойи болам. Марксизмо-ленинизмо халкъашта сийрдабоах кортамукъаленга, машарга, прогрессага бода никъ.

Марксистско-ленински хьехама шийна нах тIаувзаш бола низ латт цо дерригача дунен тIарча къахьегамхой вахара хьашташ, царна дага доалларащ, уж тIаккхача гIертараш дувцаш а чIоагIдеш а хиларах. Коммунистическии болхлойи партеша шоаш беча практическии теоретическии балха тIехь общество дегIаахара кердача хIамай ларда тIа техке чIоагIъю марксизм-ленинизм.

Марксизм-ленинизм дегIайоалаяреи техка чIоагIъяреи образец я Советски Союза Коммунистически парте араяьккха КПСС XXII-гIа съезд хьажа оттаяь Программа проект.

Цу Iалальмате дикача документа тIа техка чIоагIъяьй социализм хьалъяра эггара а йIаьхегIа йола практика, дерригача дунен тIарча революционни болама опыта лоархIам баьб. Вай парте коллективни уйла шийна чу а ийца, марксистски-ленински Iилма ганза юкъе доагIа Iалальмате доккха дакъа да Программа проект. Цу тIа оттадаь СССР-е коммунизм хьалъяра кертера деккхараши этапаши, хIанзара дуне дегIаахара кIоаргга Iилман тохкам баьб, хьахьеккхад социализмаи капитализмаи низий боарамаш, болхлой революционни боламеи Азе, Африка, Латински Америка къам-мукъадаккхара къовсамеи керттера гIулакхаш къоастадаьд.

Къаьстта боккха лоархIам ба социалистически общество хьалъеши социализм хьалъяр Iилма опытаца тохкаши советски халкъо баьча наькъа Программа проекта тIа еннача характеристика. **«Программа проект Iомаеш хIара советски сага, къаьстта къаьнагIа бараштa, дагахьа хьалхашка отт укх тIеххьарча итташ шерашка советски халкъо баь никъ,— йоах Н. С. Хрущева. — Хьалха экономически культурнии хьакъехьа тIехьабиса мохк хиннача вай Даьхе халкъа лоIамахи къахьегамахи эггара хьалха сийлахь-доккха дага доаллачунга — коммунизмага бода никъ булла, низ бола социалистически паччахьалкхе а хинна дIаэттай».**

Программа проекта тIа социализма дунен система дегIаахара закономерностий кIоаргга тохкам баьб, хIара мехка къама эггара тIехдолча хьашташа маяххара болча социалистически доттагIлен мехкий цхьоагIон кертера лоархIам белгалбаьккхаб. Дунен цаI йолча система чухь социалистически мехкаш дегIаахаро царга торо хулийт социализм хьалъяра ха лоацъе, исторически цхьан заман чухь дукха хьалха-тIехьа доацаш уж коммунизмага довлара перспектива хьаелл.

Программа проекто тохкамца чIоагIбу коммунизмах — дерригача адамий сийрдача кхоаненах бола марксистски-ленински хьехам. Марксистски литература тIа духхьашха кIоаргга йоашх общественни вахар вIашатIехьдоаккха лакхехьара форма йола коммунизм, хьахьокх коммунизма материально-технически база йиллара, а, социалистически производственни гIулакхаш коммунистически хургдолаш хувцара а, коммунистически идейносты коммунистически нравственноста толашагIа йола принципаши йоахкаш вола керда саг хьалкхевара а наькъаш.

Исторе сийлахь-доккхий наькъаш белгал а деш, парте ший Программа тIа гучадоах советски общества коммунизмага хьош болча наькъа экономически, политически, идеологически хьалаш. Вайна укхаза корабоагIа социализм йиззаи шеко йоацаши котъялга Iалашдаьча, пролетариата диктатура исторически лоархIам, вай мохк шерра коммунизм хьалъе болабалар, социалистически общества къахьегамхой дерригача халкъа организаци а хинна дIаэттача Советски паччахьалкхен характеристика. Проекта тIа къоастадаьд хулаш-хулаш социалистически паччахьалкхенах ше-шийна доал деш йола коммунистически общество хьахилара хьалаш.

Iалальмате боккха лоархIам болаш да цу документа тIа белгалдаьха массане юкъарча машара тIехьарча, тIом хьалхьебеча империалистически гIозараштa духьаларча, тайп-тайпара социальни системаш йола паччахьалкхенаш машаре яхара тIехьарча къовсама деккхараш. Советски Союза ТIема Низаши обороноспособносты чIоагIъянза яргъяц, аьннад Программа проекта тIа. Империалистически лагергахьара тIема кхерам болча хана, массане а дерригa герз Iодилалца советски Даьхенна кулг тIакховдадаьча моллагIча а моастагIчоа из визза эшавергволаш меттахьа хIама тохалургйолча боарамах лоаттабанза барбац Советски паччахьалкхен оборонни низ.

Программа проекта тIа массе оагIорахьа хьахьекхаб шерра коммунизм хьалъеча хана лакхлуш бола парте лоархIам. Социализм котъяларахи советски общества цхьоатIо чIоагIъяларахи болхлой класса Коммунистически парти дерригача халкъа парти а хинна дIаэттай, общества вахара дерригача оагIонашка ший йола влияни шеръяьй. Ленински парте хьалхле лелаярах латт коммунизм хьалъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме советски халкъа йоахача сийлен коталонах бола тешам.

Творчески марксизма-ленинизма сийлахь-доккхача документо коммунисташкеи берригача къахьегамхошкеи кIоаргга кхетаяйт ший кертера чулоацам капитализмагара коммунизмага валара бола хIанзара зама. Капитализм империалистически дегIаахарах Ленина гучаяьхача закономерностий лоархIам а баь, керда хьадаьраш тохкамца чIоагI а даь, Программа проекто лоархIам болла вывода ю капиталистически система юкъарча кризиса кхоалагIча этапах, хьахьувкх дунен империалистически система кIоарггачеи ирачеи вIашдухьаленаша юаш хилар. Къахьегамаи капиталаи юкъера антогонизм, халкъаштеи монополештеи юкъера вIашдухьаленаш, колониальни система йохар, империалистически мехкашта юкъера вIашдухьаленаш, къамий къонача паччахьалкхенаштеи къаьнарча колонизаторски паччахьалкхенаштеи юкъера вIашдухьаленаш, эггара кертера — дунен социализм чIоагIгIа дегIайоагIаш хилар — цу дерриганеша кIалхара буха а йоахаш йохаю империализм, мелъю, хIалак ю из.

ХIанзарча заман юкъаметте латт дунен халкъий болхлой класси цо хьаяь социализма дунен системеи. Империализманеи болхлой классана юкъе цунна новкъостал дераштеи духьал лоаттабеча къовсама Iалальмате йоккха опыт Iдаяй дунен халкъий болхлой боламо, идеологически кхийнаб из, боккха организационни низ ба цунга, тIагIорта денал долаш а я.

КПСС Программа проекто хьахьокх марксистско-ленински теоре хIама хувца бола Iалальмате боккха низ. Чот са йоацаш дуккхаза а гIийртай буржуазии цунна идейни гIулакх дераши марксизма-ленинизма хьехам толхабе, дунен тIа баржаш латта из юхасоцабе, цунна духьал «крестови» походаш яьй. Цхьабакъда, уж де мел гIийртараш зехьа дайр. Общество дегIаахара хIара замано тIа-тIа дукхагIа бакъъяьй марксизм-ленинизм, коталонаш кхихьай цунна. Цу хана дуккха дола буржуазни хьехамаши школаши исторически чаккхъяьннаяц, вахаро ше оттадеча хаттараштa Iилма маяххара жоп дала мегадац.

Шийна тIехьа дуккха нах баргбола идеяш оттае могаш яц буржуази. Цудухьа кхы а чIоагIагIа гуччахьа аьл-дитт дувц цо социалистически строях, харцахьа ювц коммунистически партей политика, цар де дага лаьцар, марксистско-ленински хьехам. Коммунизмана духьала ду ше, яхаш дикагIа а революционни а мел долчоа тIаккув империалистически реакци, къахьегамхой мугIараш дохаде гIерт, къовсам лоаттабе бола болхлой класса лоIам бохабе гIерт. Империалистически буржуазе идеологически къовсам эггара хьалха ший ерригача иралца болхлой классанеи цун марксистско-ленински партештеи духьал берзабаь ба. Буржуазни влияни болхлой класса еш я болхлой болама чура социал-демократизми коммунистически болама чура ревизионизми.

Марксизма-ленинизма революционни дог дохаде, болхлой класса къахьегама халкъа социализма гIулакхах бола тешам боабе гIертача теорешца, реформизмаца, ревизионизмаца машар хургбоацаш лоаттабеча къовсаме дегIа а боагIа, чIоагI а лу коммунистически болам. Коммунистически партеша дIахьекхад болхлой класса сийлахь-йоккхий идеалаш лораеи хьехеи магарал совгIа, уж практике кхоачашъе а шоаш могаргдолаш хилар. Дуне революционни новкъа эргадаккха лоаттабеча къовсаме коммунистий денал дола, эшаргйоаца байракх я марксизм- ленинизм.

КПСС кердача Программа идеяша лохаргба дика дог мел долча берригача наькха халкъагеи дегагеи бода никъ. Цу документа тIа кхайкаяь коммунизма принципаш дерригача дунен тIарча мехкашкарча тIа-тIа дукхагIча наькха кхетама чу ювш. Коммунизмо нах мукъабоах социальни нийсхо ца хиларах, эксплуатацех, тIема кхерамах, халкъашта Машар, Къахьегам, ПаргIато, Нийсхо, Ираз кхайкаду.

(16 августера «Правда» передовой)

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ШИН СЪЕЗДА ЮКЪЕРЧА ХАНА

Семилетка хьалхарча шерий балха итогаш ергйола, вай мохк коммунизма лакхехьарча фазага дIахо бахара Программни гIулакхаш оттадергдола КПСС XXII-гIа съезд хила кхаь беттал кIезигагIа ха йисай.

Дерригача советски халкъаца цхьана дукха езача парте съезда накъа болх Нохч-ГIалгIайчен промышленноста болхлой а. Семилетка сийлахь-йоккха планаш ханал хьалха кхоачашъе дерригача халкъо лаьцача социалистически яхье баьнначá республика промышленноста болхлоша лоархIам боллаш тIеххкхоачашъю пачхьалкхен планаш, чехкача темпашца, семилетка заданел лоархIам боллаш дукхагIа арахец промышленни продукци.

Республике шерра яьржай дикагIа йола техникеи технологии кхы а чехкагIа, шерагIа юкъейоалаяра, производственни процессашта механизации автоматизации яра, къаеннача оборудованена реконструкци, интенсификаци, модернизаци яра тIехьа лоаттаю социалистически яхь. Цу ларда тIа семилетка йистейоалаш хила беза планах оттабаь производства боарам 1964 шера баккхара тIехьа лоаттаю социалистически яхь. Дукха езача парте Программо — коммунизм хьалъяра программо къаьстта лакха айдаьд болхлой творчески хьинари производственни энтузиазми.

Дог ураэтта, болхлоша, инженерно-технически болхлоша, Iилмахоша, тIулакхерча наха семилетка хьалхарча а шоллагIча а шерашка къахьегар бахьан долаш, валовой продукци арахецара планаш ханал хьалха кхоачашъяьй, республика промышленносто планал совгIа итташ миллионаш сомаш мах бола продукци арахийцай.

Республика къахьегамхоша семилетка ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа шоаш кхо ца беш лоаттабеча къовсама итог я оттаьйча планал чехкагIча, йоккхагIча темпашца промышленность вайцига дегIайоагIаш хилар. 1959—1960 шерашка промышленни производство планах 19 процент мара лакхъяла ца йоагIача 24 процент лакхъелар. 1961 шера хьалхарча ах шера промышленни производства план 104 процент кхоачашъяьй, тIаккхеташ йола продукци соахка цу хана хинначул 11 процент совгIа лакхъеннай.

Производства объем лакхъяларца тоаденнад промышленноста балха хьокхамаш а.

Къахьегама овсарле хьалхарча шин шера 10 процент лакхъеннай, хIаьта укх хьалхарча ах шера 4 процент, из хул планах оттаьйча заданел лоархIам боллаш дукхагIа.

Продукцега дIабода мах лохбара задани тIеххкхоачашъяьй. ЛоархIам боллаш лакхъеннай накопленеш.

Промышленность дегIаахара кхы а йоккхагIа йола темпаш яхара керттерчарех цхьа хьал да социалистически экономика лардий ларда хинна а хIанз йолаш йола а еза йоккха индустри боахама кхыча доакъоел хьалхаювлаш дегIаахар. Вай республика промышленноста керттерча доакъоех да мехкдаьтта, химически, машинаш ю доакъош.

Мехкдаьтта промышленность

...ЦАХАДДАШ ДIАХЬОРГБА ДУКХАГIА МЕХКДАЬТТЕИ ГАЗИ ЯККХАРА ЙИКЪ ХИМИЧЕСКИ ПРОИЗВОДСТВА БЕДАЛА ХЬИСАПЕ ЦАРЕХ ДУКХАГIА ПАЙДА А ЭЦАШ. МЕХКДАЬТТА ДАККХАРО ДИЗЗАЬ IАЛАШДЕ ДЕЗА ХАЛКЪА БОАХАМА ДЕРРИГА ЭШАРАШ.

(КПСС Программа проекта тIара).

Мехкдаьттеи газий чIоагIа дукхагIа яккха аьнна парте енна указанеш кхоачашъеш боккха болх баьб Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша. **1960 шера республике даьккхад 1958 шера даьккхачул 1,5-зза дукхагIа мехкдаьтта, хIаьта укх хьалхарча ах шера соахка цу ханачул 23 процент дукхагIа.** Мехкдаьтта иштта дукхагIа даккхар бахьан долаш мехкдаьтта чакхдоаккхача заводашта малхбоалера кхухьа мехкдаьтта кIезигде йиш хилар, из бахьан долаш шера лаьрхIа ялх миллион сом гаргга кIезигъе йиш хилар транспортни расходаш.

Республике мехкдаьтта чIоагIа дукхагIа даккха йиш хилар мехкдаьтта доалла керда, лакхерча мела тIоанашкара моттигаш гучаяхар а болх бе йолаялийтар а бахьан долаш (IаьлиЙ-Юрт, МагIалбик, Хаян-Корт).

Укх тIеххьарча хана гучадаьннад лохерча мела тIоанашка а промышленни мехкдаьтта хилар (Ачалкхенаш, Заманкул). Вай республика мехкдаьтта промышленность шоззагIа юхахьахулаш латт.

Долаш долча кхоачамех бизза пайда баккха гIерташ дахьача толамаша дог ура а оттадаь, Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша шоашта декхар тIаийцад диъ шера, вешта аьлча 1962 шера семилетка тIеххьарча шера даккха аьнна планах оттадаь мехкдаьтта доаккхаргдолаш. Цар дIадоладаь из Iалаьмате дика патриотически гIулакх могадир КПСС обкома бюрос.

Мехкдаьтта доаккхача промышленноста болхлоша шоай декхар сийленца кхоачашду. Семилетка хьалхарча шин шера план оттаьйча ханал 49 ди хьалхагIа йистеьккхар цар.

Мехкдаьтта къаьстта дукхагIа доакх «Старогрознефта», «Малгобекнефта», «Сунжанефта» мехкдаьтта промыслови управленей коллективаша.

1958 шера яьккхачул хIама ца эшшаш шозза дукхагIа йоаккх газ. Укх хьалхарча ах шера 1960-ча хьалхарча ах шера яьккхачул 45 процентал дукхагIа газ яьккхай.

Химически промышленность

«Доккха мехкдаьтта» республике гучадалар бахьан долаш мехкдаьтта чакхдоаккхеи химически промышленность дегIаахара эша дика кIийленаш хьахиннай. Мехкдаьтта чакхдоаккхача болхлоша 1959 шерара а, хIаьта иштта 1960 шерара а пачхьалкхен планаш ханал хьалха кхоачашйир, планах йоагIачул дукхагIа бIаьш эзараш тоннаш мехкдаьтта сийрда продукташ а яьхар. Хьалхарча ах шера йоагIа план 104 процент кхоачашъяьй цар, соахка хинначул 12 процент лакх а еш.

ДОККХАГIЧА ДЕКХАРЕХ ЦАI ДА ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ МАМОГГА ДЕГIАЙОАЛАЯР, ХАЛКЪА РУЗКЪАШ ДЕГIААХАРА ТОРО IАЛАЬМАТЕ ШЕРЪЯРА А, КЕРДА, ДУККХА ДИКАГIЕИ ДАРЕГIЕИ ЙОЛА ПРОИЗВОДСТВА СРЕДСТВАШИ ХАЛКЪА ЭША ХIАМАШИ АРАХЕЦАРА А ТОРО ШЕРЪЕШ ДОЛЧА ХIАНЗАРЧА ХАНАРЧА ДЕРРИГАЧА ДОАКЪОШКА БИЗЗАЬ ПАЙДА ЭЦИЛГА.

(КПСС Программа проекта тIара).

Хьалха Нохч-ГIалгIайче вIалла ца хинна химически промышленность йоккхийча темпашца дегIаух вай республике. Семилетка шерашка шозза дукхагIа арахийцай химически продукци. Духхьал укх хьалхарча ах шера ерриге промышленность хьайийцача из 11 процент дегIаенай, хIаьта химически продукци 35 процент дукхагIа арахийцар.

Мехкдаьтта газах пайда эцара ларда тIа вайцига хIанз хьаду синтетически этилови спирт, фенол, ацетон, полиэтилен, кхыйола продукташ йоахаргйолча объектай комплекс яь йистейоалаш латт.

Мехкдаьтта химически синтеза эша бедала доккхий кхоачамаш хилара лоархIам а баь, республике хьалъе лерхI синтетически хьаьна кислоташ, синтетически каучук, автопокрышкаш, пластмасса, синтетически хьоасаш деш йола заводаш.

Полиэтилени полипропилени доаккха эггара а йоккхагIа йола производство Советски Союзе эггара хьалха хьаю г. Грозне. Укх гаргарча хана Нохч-ГIалгIайче мехка эггара а йоккхагIа йолча химически центрех а хинна дIаоттаргъя.

Машинаш ю промышленность

Еза-йоккхача индустре дог да машинаш ю промышленность. Из дегIайоалаеш доккхий балхаш ду. ЛоархIам боллаш лакхденнад болат доаккхилга, мехкдаьтта аппаратура, химически аппаратура, тракторни прицепаш, запорни арматура елга.

«Красный молоти» «Трансмаши» яха заводаш эргаьхьа тоаяро йиш хулийтаргъя продукци массехказа дукхагIа арахеца.

Республике керда заводаш хьалъеш доккхий балхаш ду. Колхозное яхача юрта кхачан промышленноста машинаш ю, Наьсарен-Вокзале электрифицированни инструменташ ю, г. Грозне электроизмерительни прибораш ю, Гудермесе медицински инструменташ ю заводаш хьалъеш латт.

Цу тайпара укх гаргарча хана Нохч-ГIалгIайче, мехкдаьтта республика хинна ца Iеш «Доккхача химеи» йоккхий машинаш ю республика а хинна дIаоттаргъя.

Еза-йоккхача промышленноста предприятеш хьалъешшехь а, йолаш яраш шеръешшехь а, республике йоккхача планаца хьалъеш латт моттигерча ейгача, кхачан промышленноста предприятеш, йолаш яраш шеръеш латт. Цар а иштта толамца кхоачашъергъя семилетка заданеш.

Промышленноста цу предприятеех я Колхозное яхача юрта хьалъю дулха комбинат, Наьсаре-Вокзале хьалъю трикотажни Пхьилекъонгий-Юрта хьалъеш латта кхаькхий-кетарийн фабрикаш, г. Грознеи Гудермесеи хьалъю маькх ю заводаш, кхыяраш а.

Промышленни производство лоархIам боллаш лакхъялар бахьан долаш материальни производствана кхы тIа а юкъеоза йиш хургья 25 эзар гаргга саг.

Цунца цхьана республике йоккхий средстваш дIайохийт нах чубахеи культурно-бытовойи гIишлош хьалъярга.

Семилетка шерашка пачхьалкхен средствай чотах хьал а даьд нах баха чу а, ховшабаьб 13 эзар квадратни метр хулача цIеношка, царел совгIа, бахача наха шоаш Iоадаьча рузкъахи пачхьалкхен кредитахи хьалдаьд 17286 цIа.

Шин шереи ах шереи хьалъяьй школаш, больницаш, берий бешамаши яслеши. Цар йиш хилийтар кхы тIа а школашка 16880, больницашка 195, берий бешамашкеи яслешкеи 1665 моттиг тIаккхетийта.

Болх бе йолаеннай телецентр. 1961 шера 1-гIа июль тIаккхоачаш цо гIулакх деш яр 5890 телевизор.

Болх бе йолаеннай машиннаькъахой дворец, «Космос» яха кинотеатр, кхыдараш а.

Кердадараш—балха юкъе

Промышленность дегIайоалаеш уж толамаш дахьад хадданза технически прогресс яра, оборудованена реконструкции модернизации яра чотах продукци дукхагIа арахеца деррига а технико-экономически хьокхамаш тоадара тIехьа областной партийни организаце хIара денна къовсам лоаттабар бахьан долаш.

КПСС ЦК июньски (1959 шу) июльски (1960 шу) Пленумаша даь соцамаш кхоачашдеш, областной партийни организаце белгалдаьхар технически прогресса керттера декхаш, уж кхоачашдара къахьегамхой оарцагIа а баьхар.

Технически прогресса дешаш шерра дийцар партийни актива собранешка, предприятей организацешка, Iилма а проектни а организацей юххьанцарча парторганизацешка. КПСС обкомо, парте горкомашеи райкомашеи шоай керттера низ тIабохийт промышленноста технически боарам лакхбара, йолаш йолча оборудованеца продукци дукхагIа арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра.

Баьча балха тIехь цхьадола толамаш дахьад Iилманнеи техниканеи карагIъяьнна керда говзалаш, механизацеи автоматизацеи средстваш промышленноста дерригача доакъошка юкъекхухьаш.

Масала, мехкдаьтта доаккхача промышленносте халача балхашта — скважинашта лаьтта кIалха а капитальни а ремонт еш деча балхашта механизаци яьй, кIоаргача насосашца болх бу скважинаш телеуправленета яьхай, прогрессивни технически процессаш — хий, фо, газ чудахийтарца искусственни хьисапе мехкдаьтта тIоанаш дохадара, тIоа гидравлически хьисапе бохабара метод юкъейоалаяьй.

Промыслашка юкъедоаладаьд штанговии турбайи пневматически дIоагIаш, трубоукладчикаш, кхыйола механизмаш.

ХIанз укх сахьата ерриге хIана яц аьнна республика промыслашкара глубинно-насосни скважинай фонд телеуправленега яьккхай, из бахьан долаш лоархIам боллаш аттагIа да скважинашка хьажа, эксплуатационни къахьегама культура лакхъеннай. Скважинашка бийсанарча вахташкара мукъа а валийта, кхы а балхаш тIа вахийтав 200 совгIа саг.

ТIоа искусственни методаца бохабеш хилар бахьан долаш шин шереи ах шереи кхы тIа а цхьа миллион тонн мехкдаьтта даьккхад.

Ховш ма дий, бурув тохаш бу болх мехкдаьтта доаккхача промышленносте эггара а халагIчарех цаI хилар. Цудухьа боккха теркам бир бурув деттача болхлошка тайп-тайпара йола механизмаш кхоачийташ.

Бурув деттача шеррача фронтах балхаш дир спуско-подъемни операцешта механизаци еш, промывочни маркхалаш цIендара механизаци е эша гидроциклонни установкаш юкъейоалаеш, маркхала утяжелитела регенераци еш, кхыдараш деш.

Боккха пайда баьннаб «Сунжанефта» бурув деттача болхлоша хьадь осташ юкъедоаладарахи зIамига а кIезига а диаметр йолча осташца тохкам беш кIоаргга скважинаш йоахача бурув тохарахи.

Цхьадола балхаш даьд мехкдаьтта чакхдоаккхачеи химически предприятешка производственни процессашта автоматизаци механизации еш, технологи а къахьегама методаш а дикагIа тоаеш. Къаьнарча конструкцех я контрольно-измерительни прибораш дикагIа йолча конструкце приборашца хийцай, шерра юкъейоалаяьй температураши давлении нийсъяра, аппараташкара боарам хьаллоаттабе эшаш йола устройстваш, резервуарашкарча парана диспетчеризаци еш балхаш деш латт, дуккха йола феца болх бу компрессорни станцеш автоматически балха тIа яьхай, наливной стоянкаш, гидравлически стоянкаш юхатоаеш балхаш де доладаьд. Газа удельни дозала, беса, температура, вспышкай, мазала, хилара, фракционни состава, кхыдарий керттера дика хьокхамаш къоастадеш йола прибораш болх бе йолаялийтай.

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе центральни пульта тIа дистанционни кулгал дергдолаш резервуарни паркашта диспетчеризаци еш латт. Цо торо хулийтаргья укх гаргарча хана царна гIулакх деш вола 40 саг мукъа а валийта, кхыча балха тIа вахийта. Цул совгIа, лоархIам боллаш лакхъургъя къахьегама культура, автоматически регулировани яра унифицированни система юкъейоалаеш болх болабаьб. Махулла кIезигагIа хIама а дохийташ, производства чурча кхоачамех пайда эцара чотах болх беш йолча установкай мощность лакхъеш болх баьб. Масала, мехкдаьтта чакхдоаккхача заводашка технологически схемаш тоаярцеи установкай болх бара боарам увттабу оборудовани хувцарцеи дувзаденна дуккха технически балхаш даьд, цо йиш хилийтар 10 миллион сом гаргга йола капитальни вложенеш кхое а 10 миллион сом совгIа мах бола продукци дукхагIа арахеца а.

Термообессоливающии электрообессоливающии установкай мощность лакхъяьй. Технологически установкашта ремонт еш йоаккха ха йIаьхъе, ремонташка дIайода расходаш кIезигъе, производства культура лакхъе йиш хилийтар цу гIулакхо. Вай мехка практике эггара хьалха Грозненски химически заводе юкъейоалайир изопропил-бензола окислене ужесточенни режим, из бахьан долаш кхы тIа а эзар тонн фенол яккха йиш хилар. 25 процент лакхъеннай пиролеза пишкий балха овсарле, пиротазеи газ екъара цехеи тоатола чу йолча газовой продуктай дикая автоматически къоастаеш хромотермографаш юкъейоалаяьй, коача хромотограф кийчъяьй. Цул совгIа, йолаш йолча производственни мощносташка юкъейоалаяьй керда технологически процессаш. Масала, Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе хьа а яь цунца болх бе Iомаеш латт дизельни доагора карбамидни депо депарофинизаци еш йола опытно-промышленни установка. Кердача процессо йиш хулийтаргъя кIезига коачлуш дола дизельни доагори жирозаменителаш яхара эшача бедала метта дIайохийта кIаьда парафинаши яха.

Лак хьокхачеи резиновии промышленносте юкъедоаладеш дола бензинаш-растворителаш кислот а доацаш цIенъю установка еш латт. Из технологи юкъейоалаяро йиш хулийтаргья чIоагIа дефицитни йола реагент дIа ца яхийта, продукци дикагIа арахеца, производства культура лакхъе.

Грозненски крекинг-заводе Iомаеш я мехкдаьттах юхейисача езача хIамаех коксовани еш йола установка. Цо йиш хулийтаргъя кулгашца хала къа а ца хьегаш, металлургическии электроднии промышленноста эша Iалаьмате дика мехкдаьтта кокс яккха.

Грозненски химически заводе фенолни ацетони доаккха шоллагIча очереда объектай комплекс болх бе йолаялийтай. Из йолаялийтар пачхьалкхено оттаьйча ханна. Проектни дуккха дешаш кхоачашдеш завода инженерни коллективо творчески гIулакх леладар бахьан долаш йиш хилар оборудованена комплектаци еча, дуккха технологически узлаш хувцача а моттигерча кхоачамех пайда эца, цо лоархIам боллаш сихдир пусковой комплекса цехаш болх бе йолайолийтилга. Эггара а лоацагIча ханашка пуско-наладочни балхаш даь яьлар эксплуатационникий коллектив, установкаш лерттIа технически режима тIа а яьхар. Из республика химикаша яьккха йоккха котало я.

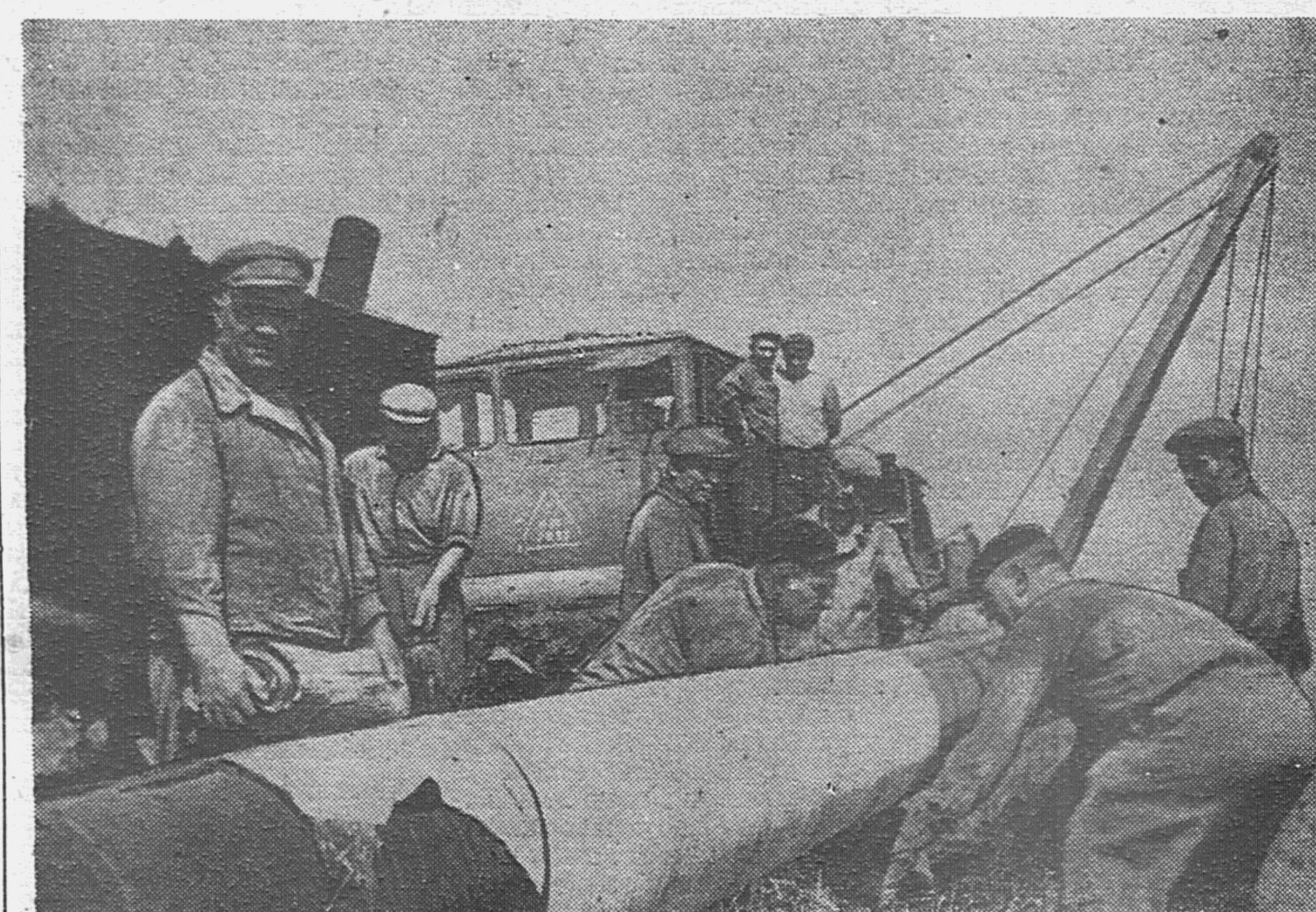

Дукха ха йисаяц Шалински района Колхозное яхача юрта хьалъеш латта шекар доаккха завод болх бе йолаяла.

Коммунистически парте Программа проекто кхы а айдаьд болхлой хьинар. — Хьамсарча парте Программа проект вай заман эггара лоархIамегIа дола документ да, — йоах вай гIишлошъераша. Оаха дег тIара къоабалъю парте керда Программа проект.

Къаьстта укх тIехьарча деношка сихденнад завод хьалъяь йистеяккхара дола балхаш. ГIорбаьнна цIи хезаь болхлой, бIарчча бригадаш я шекар доаккха завод хьалъеча къахьегаш.

Дика болх барца, заданеш массаза а тIеххкхоачашъярца белгалъяьннай нов. Армана кулгалду изолировщикий бригада.

Хозача къахьегама совгIатаца наькъа енай из бригада гIишлошъерий ЦIейна — дIабахача бетта план 159 процент кхоачашъяьй. Иштта, хьинаре къахьег нов. Армана бригадо укх бетта а. Шоаш мел бу болх тешамеи дикен бу цар.

— ХIанз тхона хьалхашка латтача декхарех керттерадар да, — йоах гIишлошъераша,— шекар доаккха завод пачхьалкхено оттаьйча ханна болх бе йолаялийтар.

Дукха ха йисаяц Колхозное яхача юрта еш латтача заводо хьалхара тоннаш шекар арахеца.

СУРТА ТIА: нов. Армана изолировщикий бригада.

Текст М. МУСИЕВА.
А. ДЕНИЕВА сурт.

Iилманна карагIдаьннараш—промышленноста

КПСС июльски Пленуме къаьстта белгалдаьккхар, технически процесс сихъяра тIехь бола Iилма учреждений лоархIам. Белгалдаккха дезаш да мехкдаьтта промышленность технически процесса новкъа дегIаахара юкъе вай республика Iилма-тохкамеи проектнии института болхлоша кIезига дакъа ца лоацаш хилар.

Боккха лоархIам болаш да мехкдаьтта даккхара процесса интенсификаци еш, лакхача давленеца газ чуяхийтарца тIоанагá мехкдаьтта дукхагIа хьахецийташ ГрозНИИ даь балхаш, рецептураи, дика лоабата маркхалаш кийчдареи, бурув деттача эша маркхалаш химически кийчдарах йолча кердача реагента рецептураи хьакъехьара предложенеш. Керда реагент юкъейоалаяро аттача доаккхаргда чоалханерча геологически хьалашка скважинаш йоахилга, 20-25 процент кIезигъергья беза мах бола утяжелитель дIайохийташ ю расход.

Iилма-техника прогресс махулла дукхагIа сихъелга лоархIамегIа дола халкъа юкъара декхар да, цо дIадех кердача технически средствашта проекташ увттаяра ханаш лоацъяраи уж производстве караерзаяраи тIехьа хIара денна къовсам лоаттабелга.

(КПСС Программа проекта тIара).

Къаьстта мах болаш я мехкдаьттаи химическии промышленноста ГрозНИИ оттаяь мехкдаьтта бедалахи шекъаьстта йолча адсорбентех — молекулярни цхаралехи бензол яккхара процессаш. Дестилятови контактни коксованех газотурбинни доагор доаккхаш йола технологи оттаяьй.

Технически прогресс яра тIехьа хIара денна а тIагIертта а къовсам лоаттабу промышленноста кхыча доакъошка а. Масала, «Красный молот» яхача заводе юкъедоаладаьд штамповка яра меттел ковка елга, лоалаеш ю моделаш геттара нийса лоалаелга, оатхалашта машинни формовка елга, автоматическии ах автоматически сварка. Мехкдаьтта промышленноста эшача оборудованена — хица мехкдаьтта тIоа бохабара эшача насосашта, насосни агрегаташта, цементировочни агрегаташта конструкцеш увттаяьй заводе, технически хьокхамаш хьалха мел хиннача ерригача конструкцеел эргаш а долаш. СССР халкъа боахама карагIдаьннарий выставке яхьийтача «Красный молот» заводе конструкци оттаяь хьаяьча 12ГР яхача насоса хьалхарча степена диплом еннай. Иштта совгIат даьккхад ГрозНИИ болхлоша конструкци оттаяь яьча «Гидравлически хьисапе тIоанашта Iоткъам бара испытатело а».

Теплоэлектроцентралашка паротурбинни генераторашта яьштеи автоматизаци еш балхаш даьд. Испарителий хий кийчдеш йола схема юкъейоалаяьй. Цу гIулакхо йиш хилийтар оборудовании трубопроводаши кIезигагIа мукхъяийта.

ЧхьагIар, къаракъ, коньяк доаккхача комбинате юкъейоалаяьй смолка цIенъяра эша автомати чхьагIар даккхара эша пастеризационни установкеи. Ацетоно-бутилови заводе юкъейоалаяьй В-12 яха витамин йоаккха опытни установка.

Моттигерчеи ейгачеи промышленносто бедал тIаяхьаш а кийчъяь продукци дIайохьийташ а деча балхашта механизаци яьй. Промышленность дIахо а дегIайоалаеши Iилманна а техникана а карагIдаьнна кердадараш производствана юкъедоаладеши лоаттабеча къовсаме боккха лоархIам ба технически прогресс чакхйоаккхача кертте латта изобретателаши рационализатораши. Новатораша беча боккхача творчески балхо йиш хилийтар дуккха технически проблемаш толамца кхоачашъе, ворхI шера заданеш ханал хьалха чакхъяха. 2,5 шера чухь рационализатораша еннай 38 эзар гаргга предложени, 28 эзарнел совгIа предложени балха юкъейоалаяьй. Юкъейоалаяьча предложенеша 10 миллион сом совгIа пайда беннаб.

Нохч-ГIалгIайчен промышленноста деррига доакъош чIоагIа лакхлуш латт хIанз.

Болх кхы а тоабе беза

Промышленни предприятей юххьанцарча партийни организацейи ерригача областий партийни организацейи декхар латт къахьегамхой лакхлуш дола творчески хьинар хIанз а пайда эцанза дола доккхийча кхоачамех болх бе доладалийтара тIадерзадарах.

Кхоачамаш хилара тешал деш да хIара квартале, хIара шера пачхьалкхен план кхоачаш ца еш 30 гаргга предприяти хилар. Масала, укх хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц 30 предприяте. Царех я Энергоуправлени, КПП, Совнархоза МагIалбикереи Сунженскии даьтта заводаш, цхьун боахама Управлени, кхыяраш а. 1,8 миллион сом мах бола продукци ца луш йитай цар.

Дуккха предприятеш я къахьегама овсарле лакхъяреи продукцега дIабода мах лохбареи заданеш кхоачаш ца еш. Алхха тIехьаюсаш йола предприятеш плана боарам тIа кхоачаеш тIехьакхеярах кхы тIа а массехк миллион мах бола продукци яккха йиш хургьяр.

Производства резерваш я хIара предприяте а, уж болх бе йолаялийта еза.

Партийни организацей керттера гIулакх да технически прогресс бахьан денна къовсам лоаттабар, хIана аьлча промышленность дегIайоалаяра йоккхий темпаш технически прогресса ларда тIа мара йоахалургьяц, арахецаш йола продукци дикагIа а къахьегама овсарле чIоагIа лакхъе а йиш хургьяц. Коммунизма материально-технически база юллача керттера хьал да из.

Шеко яц Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша КПСС XXII-гIа съезд хьаелла ди семилетка керда толамаш дахарца белгалдоаккхаргхиларахи коммунизм бахьан лоаттабеча дерригача халкъа къовсама юкъе шоашкара доатгIа дизза дакъа лоацаргхиларахи.

С. СИНЕЛЬНИКОВ,
КПСС обкома промышленни отдела заведующи.

Рационализаторски предложенеш

Вай республика кхыча предприятей коллективаша санна тха завода коллективо а раьза хинна хьалльаьцар дунен чу дикагIа йола продукци арахеца аьнна москвичаша доладаь сийлен гIулакх. Из чIоагIа лоархIаме да хIанз, сомехи баьца дарехи тайп-тайпара консерваш кийчъяра сезон йолаеннача хана. Къаьстта лоархIаме да цу гIулакха механизмаш тоаяр, хIаьта керда механизмаш кийчъяр а.

Тха заводе къаьст-къаьста технологически линеш а, производственни процессаш а йизза механизаци яь я. Цхьабакъда, цох тоъам а ца беш, тха рационализатораша хадданза балха юкъекхухь чIоагIа пайдане йола рационализаторски предложенеш.

Иштта, сомий сокаш (фруктови сокаш) йоахача технологически лине овсарал лакх а яргйолаш, хIаьта сокаш дикагIа а хургйолаш предложени яьй комбината лабораторе заведующе Нина Алексеевна Скриткинас. Массехк саг юкъевоагIача изобретателийи рационализаторийи группас кийчъяьй боалаш цIенбергбола машина.

Ерригаш а лаьрхIача завода рационализатораша укх шера 47 предложени балха юкъейихьай, царех завода 7,4 эзар сом пайда баьннаб.

Рационализаторашта юкъе белгалбаьннаб механически цеха слесарь Алероев Iусман, комбината керттерча механика когаметта вола Р. Б. Румянцев. Дикка пайдане предложенеш я лако-печатни цеха слесара В. И. Берешлемова а, викельни цеха начальника С. И. Безмана а еннараш.

Завода рационализатораша балха юкъейихьача предложенеша вIаштIехьдоалийт производственни планаш кхоачашъе а, хIаьта къаьстта продукце дикал лакхъяккха а. Иштта тха завода коллективо ханал хьалха кхоачашйир укх шера хьалхарча ялх бетта план, хIаьта итт бетта йоагIа план а ханал хьалха, парте XXII съезд хьаеллача денга кхоачашъергья оаха. Къаьстта терко ю тха коллективо продукци дикеи тIехдикеи арахецара.

Б. СМАГИН,
Грозерча консервни комбината керттера инженер.

ДЕГ ЧУРА КЪОАБАЛЪЮ КПСС
Программаи уставеи проекташ

☆☆☆

Дагадаьллар кхоачашхулаш латт

КПСС XXII исторически съезд хьаелла ди гарга гIерт. Вай мехкарча къахьегамхоша шоаш доахача толамашца гаргаувз адамашта дагадаьллар кхоачашхулга — коммунизм хьалъелга.

Дерригача халкъа цу сийлахь-доккхача гIулакха юкъе шоай дакъа лоац Октябрьски района мехкдаьттахоша а. Хадданза лакхъю цар мехкдаьтта даккхара темпаш. Телемеханизированни промысла болхлой коллективо парте XXII-ча съезда совгIата планал совгIа дуккха итташ эзараш сомаш дола пачхаьалкхен рузкъа а кходаьд.

ЧIоагIа уйла тIаяхийта, боккхача безамца Iомаю КПСС Программаи Уставеи проекташ цехашка, бригадашка, участкашка.

Укх деношка уж исторически документаш дийцар телемеханизированни промысла партийни собране. БIаь совгIа парте члени парте члений кандидати венавар районни партийни библиотека зале.

КПСС Программаи Уставеи проектех лаьца доклад йир Грозненски горисполкома председатела нов. Похвищева.

Цхьаннена тIехьа шоллагIчо деш, къамаьлаш дир коммунисташа. Цар массане белгалдаьккхар, КПСС Программа проекта — коммунизм хьалъяра проекта Iалаьмате боккха политически лоархIам хилар.

Эггара хьалха къамаьл дир мехкдаьтта доаккхача оператора коммунистически къахьегама ударника нов. Макеева. Цо аьлар:

— Программа проектах дега гIоз хул, вай мехка хьалъеча коммунизма гаргтара перспектива гу цунах. Укх шовзткъа шера чухь деррига советски халкъ ший бIаргашта гуш тийшаш вай мехкара халкъаш дукха езача Коммунистически парте цаI мара боацача нийсача, сийлахь-боккхача Владимир Ильич Ленина хьахьекхача новкъа, адамий сийрдача кхоаненга — коммунизмага бодача новкъа дугаш хиларах. Аз дег чура къоабалъю КПСС Программаи Уставеи проекташ, уж нийса оттадаь исторически документаш, дерригача адамашта иразага кхача луш йола путевка хиларах тарра. Дукха езача Коммунистически парте политика хьаллацар хургда вай хьегаш долакъа, вай балха тIехь доаха толамаш, — аьлар дIахо нов. Макеева. — Вай промыслерча дерригача кхоачамех бизза пайда эца беза вай.

Уж дика документаш тха бригаде дувцаш, парте XXII-ча съезда сийна вахте а этта, бригада коллективо шийна тIайийцад е декхараш: белгалдаь геолого-технически гIулакхаш ханал хьалха йистедаха, скважинаш болх ца беш сайца латтилга мамогга кIезигде, бригада еррига производственни объекташ Iай бергболча балха геттара дика кийчъе, — аьлар цо.

Цул тIехьагIа къамаьл дир 3-ча бригада мастера нов. Дроздова. Аз чIоагIа могаду вай парте боккха лоархIам бола уж документаш, аьлар цо. Вай, коммунистий декхар да КПСС Программаи Уставеи проекташ районе бахача берригача наха дика йоашхаш дIайовзийтар. Уж исторически документаш тха бригада коллективо цхьа барт а болаш могадир, КПСС XXII-ча съезда сийна доккхий декхараш тIа а ийцар. Геолого-технически балхаш геттара дика а ханал хьалха а кхоачашдеча дош делар бригада членаша.

Иштта къамаьлаш дир операраша нн. Александровас, Аджиева, Пьяниковас, кхычар а.

Партийни собране цхьа барт а болаш могайир КПСС Программаи Уставеи проекташ. Промысла партбюрона тIадиллар уж документаш доашхаш дIадовзийташи бу болх шерра боаржабе, собране берригa коммунисташ декхарийла бир парте Программаи Уставеи проекташ кIоаргга Iомае а уж промысла болхлоштеи районе бахача нахаи дIайовзийта а.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефта» НПУ воккхагIа вола инженер.

ДIАДУВ ФУ ДИКА ХИЛАР—ЯЛАТАШ ХЬУВКЪИЙТАРА НИКЪ БА

Iалаьмате доккхийи сийлахьеи декхараш да юрта боахам тоабареи юртбоахама культурай хьувкъамаш лакхдареи даькъе КПСС ЦК январски (1961 шу) Пленумо хьалхашка оттадаьраш. Уж декхараш кхоачашдара дукха балхаш де деза вай республикерча колхозийи совхозийи а.

Ка бола ялаташ дика хьийкъад укх шера республика совхозашкеи колхозашкеи. КIа дIадийнача 1:351 гектарах хIаране тIара 18 центнер кIа даьккхар Сунженски района колхозаша, гурахьа дIадийнача кIина хIара гектара тIара 15—16 центнер а йоалаш, дика хьувкъамаш даьлар Урус-Мартановски района совхозашта а. Цхьаццадолча кхашкара хIара гектара тIара 34 центнер кIа даьлар «Назрановский» совхоза.

Цу районашка могадаьча дикача фуца, ханнахьа дIадийнадар кIа лакхехьа цIераш яьхача боахамаша. Ка бола ялаташ дика хьувкъийтара эггара лоархIамегIа цхьа гIулакх да дIадувш дола фу ший ханнахьа эшшача тайпара кийчделга.

ДIадувш дола фу август бетта 12-гIа ди хьатIаккхачалехьа цIендаь даккха а дика тIадаргдолча боарамга из дIаккхоачаде а дезаш яр республикера колхозаши совхозаши, цхьабакъда, из боккхача лоархIамера гIулакх кхоачашделга мела лел, цхьаццайолча моттигашка дохаш латт а ала йиш я цох.

Гурахьа дIаде лаьрхIа республикерча боахамаша дIаоттадаь деррига фу 135.027 центнер да, хIаьта цох дика тIадаргдолча боарамга дIаккхоачадаьр 32.439 центнер мара дац.

Гуйран ялаташ дIаде доладала деза ха хьаотташ латташехь а, республикера цхьаццайола колхозаши совхозаши хIанз а из фу цIенде йолаеннаяц, масала, «Шалинский», «Джалка», «Назрановский» совхозаш.

Кхы дикагIа латтац гурахьа дIаювча культурай фу цIендара гIулакх МагIалбика района «Кавказ» яхача колхозе а. 9.582 центнерах 1.200 центнер фу мара бокъонца кийчдаь даьннадац укхаза.

Гурахьа дIадувча ялатий фу цIенделгеи кийчделгеи дикагIа вIаштIехьдаьккхад Сунженски, Грозненски, Наурски районий колхозашкеи совхозашкеи.

Гурахьа дIаде деза фу кийчделга республике во лелара бахьан да колхозий председателашеи совхозий директорашеи из гIулакх тесса дита хилар. Гуйран ялаташ ханнахьа дIадийна доахилга кхерама кIал уттаду цу гIулакхо.

ДIадувча фуна деррига фийгаш мамогга цхьа боарам болаш хилийта деза, тIаккха уж цхьатарра дика хьалтIадоал, дегIадоагIа, кхач. Фийгаш иштта цхьан боарамах хулга Iалашду дозалга а доккхалга а хьежжа фийгаш къестадеча, ялаташ цIендеча машинаша.

Цхьаккха а айпе фийг юкъе боацаш хила деза дIадув фу. Къьаст-къьастача районашка дикагIа хилар гучадаьнна толашагIа дола фу дIадийча 25-30 процент совбоал хьувкъам. Щудухьа боккха лоархIам болаш да шоашта могадаьр мара фу дIадуврдоацаш тIахьожам оттабелга.

Колхозийи совхозийи кулгалхой декхарийла ба фу цIендеш йолча машинаша шин сменах болх белга вIаштIехьдаккха а Iалаьмате сиха деррига гурахьа дIаде деза фу кийчдаь даккха а.

И. МАЛЬСАГОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР совхозий управлене керттера агроном.

Кхы а хьинарегIа къахьегаргда

ТIайица декхараш кхоачашдара чуийнна къахьегаш йоаллача «Джалка» совхоза шурий-товарни ферма коллективо йийшар парте керда Программа проект — вай заман эггара лоархIамера документ. Дог гIоздоаккхаш дукха цифраш я программа тIа, бакъда са уйла дукхагIа сецар вай мехка итт шера шозза дукхагIеи ткъаь шера кхозза дукхагIеи шура йоаккхаргья яхача моттига тIа. Уж дешаш сона а доагIаш да. Со а я-кх, аьнна хийтар сона вай мехка коммунизм хьалъечарна юкъе дакъа лоацаш. Из дагадехача къаьстта чIоагIа дот гIоздаьлар са.

Хьайбашкара махулла дукхагIа шура яккхара кIезига къахьегац ферма дояркаша. Цхьаккха хIама дац шешегIа хулаш. Щудухьа сайна мамогга доаханна лертIа гIулакх деш, тIайица декхараш тIеххкоачаш а деш, балха говзал лакхъеш, къонача доярашта новкъостал деш хьайоагIа со ферме балха енача дийнахьа денз.

Дукха шура луш хинна группа кхыча доаркана дIа а енна, шера 1456 килограмм мара шура луш ца хинна группа хьа а ийца хIара Iаттагара 2200 килограмм шура яккха декхар тIайицад аз укх шера. Уж декхараш кхоачашде вIаштIехьдаргда са. Хьалхарча ворхI бетта хIара Iаттагара 1744 килограмм шура яьккхай аз.

ДIахо йодача хана а КПСС Программа сихагIа кхоачашъяра, хьамсарча парте XXII-ча съезда доккхийча къахьегама толамашца накъа яхара сай низи хьинари ца кходеш къахьегаргда аз.

З. ШАХИДОВА,
доярка.

Вай коммунизме дахаргда

Парте торжественно дIаккхайкаду: хIанзара советски адамий тIехье коммунизме яхаргья! Программа проекта уж дешаш чIоагIа дезаш дега чу дийшад сона. Ма безаме а тIадвугаш а да деррига наькъаш адамий иразага — коммунизмага долхача ханара вахар.

ХIанз тха организаце болхлоша чIоагIа раьза болаш, уйла тIайохийташ, дог гIоздаьнна деш из Iалаьмате дика парте документаш.

Берригача советски нахаца, оаха а тхоай дукха деза, дулхах-цIех дола гIулакх санна тIаэц уж. Тхоай берригa низ тIабохийтаргба оаха цу тIа оттадаь исторически декхараш кхоачашдара.

Программа проект ешаш, из дукхагIа мел кхетаю, тха организаце болхлой дукхагIа теш Коммунистически парти вай заман хьаькъал, сий, эхь-эздел хиларах. Вай парти халкъа яхаш я, халкъа гIулакх дар ба цун балха кертера чулоацам.

Ленински парте хьалхленца коммунизма сийрдача лакхалента кхоачаргда вай.

А. МУХИЕВ,
Наьсарен райПО юкхьанцарча комсомольски организаце секретарь.

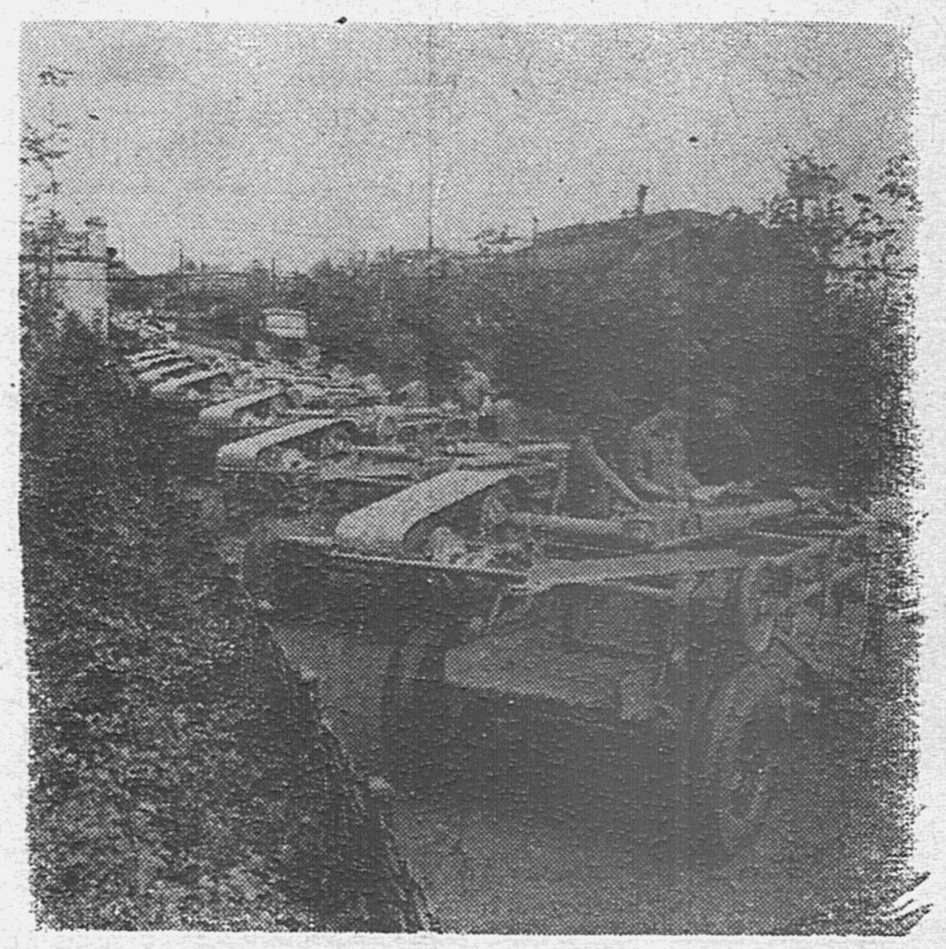

Ярославль. Лепаш басараш а долаш йола итташ керда, коартолаш хьайоаха комбайнаш латт моторни завода коа мугIарах хьалъэтта. Из да Ярославски совнархоза предприятей болхлошеи специалисташеи КПСС XXII-ча съезда луш дола совгIат.

Моторостроителаш хинна Iац коартолаш чуэца керда машинаш хьаеча дакъа лоацаш. Цига къахьийгад шинни завода болхлоша, электромашиностроителаша, наькъашка лела машинаш хьаеча Рыбински завода коллективо, кхычар.

Съезд хьаелла ди тIаккхачалехь областерча колхозашкеи совхозашкеи коартолаш хьайоаха 300 комбайн кхоачаргья.

Сурта тIа: Ярославски моторни завода шассе цеха воккхагIа вола мастер Н. А. Толстиков (юкъеравар) коартолаш хьайоаха керда комбайнаш районни «Сельхозтехника» отделенера баьхкача Н. А. Апакушингеи (аьрдехьарвар) А. Н. Чистяковгеи дIалуш воалл.

Б. Саранцева сурт.
ТАСС-а фотохроника.

Хьайбашта помещенеш ханнахьа кийча хургья

Шер-шера дукхагIа хьайбаш хул «Надтеречный» совхозе. Духхьал цхьа доахан да 1.000 совгIа. Желашка 23.000 совгIа устагI ба. ТIехьтIехьагIа дукхагIа хулаш латт хьаккхарч, коа тIара оалхазараш, къона доахан. Щудухьа, ховш да, хьайбашта Iа даккха эшаш йола помещенеш совхозо ший ханнахьа кийчъе езилга.

Из гIулакх чIоагIа бехктокхаме долга а ховш совхоза кулгалхой специалисташеи болхлошеи цхьана хьайбашта Iана кийчо е укх шера бIаьсти денз болабеннаб. Эшаш йола инструменти автотранспорти щоашка а йолаш йола ремонт юи гIишлош хьалъюи бригадаш вIашагIъехкай. Цахаддаш тIаккхухьаш латт гIишлош хьалъю материалаш. Иштта дика болх вIаштIехьбаккхарах укх деношка совхоза отделенешкара еррига хьайбай помещенеш ремонт яь йистеяргья.

Iан кийчо дика еш я жа леладеча бригадашка а. ХIанзале кийчъяьй 6 жел. Желаш тоаю моттигерча материалашца — эрз, ча, сьаргаш. Жена помещенеш хьалъе болхлоша шоаш хьаяьй 11.000 кирпишк.

Коа тIара оалхазараш леладеча Верхне-Наурски ферма болхлой Iан кийчо яь йистебаьннаб. ДукхагIа дола балхаш шоай кулгашца даьд цар.

Цхьабакъда, Iайи гурахьеи хьайбаш чулеладе тоъал помещенеш яц хIанз совхозагара яраш. Щудухьа, 1961 шера хьалъе лаьрхIа дукха гIишлош я. Хьалха МТС хиннача моттиге укх деношка хьалъяь йистеяьннай хьаккхарчашта лаьрхIа йола железобетонни помещенеш. ХIаьта, хьалъе йолаяй цу тайпара хьаккхарчаштеи Iаьсаштеи йола помещенеш а.

Цул совгIа, 1.200 хьакхана лаьрхIа цхьаькха а помещени, хIаьта щунна юххе хьаккхарч лелаерашта шишша квартира йола ши цIаи цхьацца квартира йола пхи цIаи хьалдеш латт.

ТIадоагIача шера моша конвеер хургйолча цхьан моттиге еррига хьаккхарч вIашагIтохилга — из да хIанз хьалхашка латта декхар. Цу гIулакхо торо хулийтаргья царна гIулакх деш бола болхлой кIезигагIа хилийта а халагIа долча балхашта механизаци е а.

Хьайбашта Iана кийчо дика яра чIоагIа къахьег совхоза прораба нов. Джабраилова. Помещенешта ремонт ечеи помещенеш хьаечеи бIаргаго йиш я из массаза а.

Совхоза хьайбашта дика кийчо яра чIоагIа къахьег нов. Таймасханов управляющи волча отделене болхлоша. Укх бетта хьайбай еррига помещенеш кийча хургья цига. Хьайбашта 3.000 тонн йоли 5.000 тонн силоси кийчъяьй.

Белгалдаккха дезаш да совхоза болхлоша хьайбашта Iан кийчо яра укх шера чIоагIа къахьийгалга. Иштта сиха хьайбашта помещенеш кийчъяь цIаккха а яьннаяц совхоз.

ХIанз совхоза гIишлош хьалъераша декхар оттадаьд шоашта хьалхашка сентябрь бутт бовш хьайбай еррига помещенеш кийча хилийта. Из дош сийленца кхоачашдара хьинар айдаь къахьег цар. КПСС XXII-ча съезда дола тха совгIат хургда из, йоах совхоза болхлоша.

П. АЛФЕРОВ.

Доакъар шортта хурга

Советски Союза Коммунистически парте Программа проекто дегаш гIоздаьха, парте XXII съезда сийна шера социалистически яхь а йоаржаь чуийнна хьайбашта доакъар кийчдеш боалх Ножай-Юртовски района къахьегамхой. Ножай-Юртовцаша дош деннад укх шера хIара Iатта лаьрхIа 20 тонн силос кийчъе. Шоаш денна дош цар тIеххкоачашдергхилар гуш да хIанз дIаеллача силосага хьежача. ХIанзалехьа ткъо эзар тонн силос лаьттах елла баьннаб уж, планах 24 эзар тонн йолла езача. Юртбоахама къахьегамхоша декхар оттадаьд шоашта хьалхашка 20-ча августе план тIеххкоачашъе, аьнна. Цул совгIа йиъ эзар тонн гIожа доакъар кийчдаьд района колхозаша.

Доакъар Iалашдеча хьалхе лелаеш хьайоагIа Нурадилов Ханпаши цIерах йола колхоз. ХIанзале хIара Iатта лаьрхIа силос дIаелла а тоъам хиллал гIожа доакъар кийчдаь а баьннаб колхозникаш. Иштта дика лел доакъар Iалашдара балхаш Орджоникидзе цIерахча а «Октябра 40 шу» яхача а колхозашка.

Районе укх шера хьалъеш латт кхойтта керда хьайбай помещени.

Ц. МУРАДОВ.

Лакхбергба лекционни болх

Совхозашка, «Кавказ» яхача колхозе, ОРС-е, № 1 йолча города больнице коммунисташа критика йир парте горкома болхлошта, къаьстта пропагандаи агитацеи отдела, цар шоай организацешка лекционни пропаганда болх мела беш хиларах. Дукхача партийни, советски, комсомольски, профсоюзни бехктокхамерча болхлоша бицбалийтаб «Вай ханарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарех» КПСС ЦК-а баь соцам. Берригa из бехктокхаме болх бе декхарийла бараш пропагандаи агитацеи отдела болхлой лерхI цар.

Из бахьан долаш еррригача отчетни хана КПСС горкома цхьаккха секретара болхлой коллективашта лекцеш йийшаяц, пленумашка, партактивашка, КПСС горкома бюро докладаш ярца кхоачамбеш хиннаб уж. Лекционни пропагандана юкъе дакъа лацара хьокхам бала декхарийла бар уж.

Цу даькъера шоай декхар кхоачашдац КПСС горкома пленума членаша а. Лекци ешаш 10 саг мара вац (нн. И. Д. Богославцев, Ш. Э. Дахкильгов, С. А. Плиев, М. Я. Паук, Я. Т. Мамедов, кхыбараш а), хIаьта парте горкома вокх членаша цхьаккха а дакъа лацац лекционни пропаганда балха юкъе.

ВЛКСМ горкома болхлоша а ешац лекцеш.

Иштта эттача хьале мишта оттабу оаха тхоай лекционни болх?

Отчетно-хоржамий партийни собранешка коммунисташа критически белгалдаьхарий лоархIам а баь, политически Iилмаи хьехамаш доаржадара Общества городской отделенеца цхьана городеи города гонахьарча зона юрташкеи лекционни пропаганда болх тоабара хетаь совещани хилар. Цига йийцар лекционни пропаганда балха план, лекцейи докладийи тематика.

Укх гартгарча хана городеи юрташкеи бахача наха ешаргья: «КПСС хургйола XXII-гIа съезд парте а халкъа а вахара чухь Iалаьмате доккха хIама да», «Социалистически пачхаьалкхенгара ше-шийна доал деча коммунистически общественни организацега» яха а кхыйола а лекцеш. Болхлой, гIулакхера нах, юрта боахама къахьегамхой дукхагIа лекционни пропагандана юкъеоза лерхIаш лекторски бригада вIашагIтехай.

Лекторски бригада болх бергба «Малгобекнефта» НПУ мехкдаьтта промысле, СМУ, города больницашка, кхычахьа. Из лекционни пропаганда керда форма дIахо а дегIайоалаергья. Лекторски бригаде дика новкъостал дир КПСС обкома лектора нов. Габаева. Цо тха лекторашта теоретически практически новкъостал дир.

Лекционни пропаганде хIара ваха саг чуозаргволаш керда формаш лех КПСС горкома пропагандаи агитацеи отдело, общества городской отделене, горисполкома культура отдела. Лекционни пропаганда балха тIехь кертера теркам тIабохийтаргба предприятей, совхозий болхлойи колхозхойи парте решенеш чакхъяха, дукха езача Коммунистически парте XXII-ча съезда сийна тIайица декхараш кхоачашде оарцагIабахара.

ЧIоагIа дог гIоздоалаш тIайицай тха районерча берригача къахьегамхоша КПСС Программаи Уставеи проекташ.

ХIанз тха пропагандисташеи лекторашеи болх бу уж исторически документаш бахача нахага дIадовзийташ.

М. БЕЛЯЕВ,
КПСС МагIалбика горкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

КIОАРГГА IОМАДУ ПАРТЕ ДОКУМЕНТАШ

Грозне локомотивни депо партийни организаце боккха болх боаржабаьб КПСС Программаи Уставеи проекташ Iомаяра а уж дIайовзийтара а хьакъехьа.

Уж документаш Iомадара занятешта хьалхе лелаелга тIадиллад эггара а дикагIа кхеташ болча коммунисташта, депо пропагандисташта, царца инженераш, техникаш, цехий мастераш а болаш.

Уж исторически документаш къаьстта чIоагIа Iомаду тепловознии (пропагандист Кастенко), механически (пропагандист Силин) цехашка, юхаметтаоттаеча поезде (пропагандист Каталевский), доагора складе (пропагандист Топсиев).

Депо партийни организаце КПСС Программа машиннаькъахой дезалашта дIайовзийта дукха пропагандисташ къоастабаьб.

Парте исторически документаша дог ураоттадаь депо болхлой къахьегама вахте увтт, доккхий социалистически декхараш тIайиду, дукха езача парте XXII съезда даха мадоагIIара накъа гIоргда, аьнна дош деннад.

Г. АНОХОВ.

Кхетамца чакхдоаккх лоархIаме гIулакх

Боккхача безамца тIайийцар Курчалоевски районерча къахьегамхоша вай хьамсарча парте Программа проект.

Района массайолча колхозашка дика дIадихьар из ешилга. Къахьегамхошта из дIайовзийтара оарцагIбаьннаб парте райкома болхлой а, берригa коммунисташ а. Цу гIулакха райкомо къоаста а баь хIара юрта бахийтаб пропаганда балхах дика кхеташ бола коммунисташ.

Шоашта тIадилла гIулакх дика чакхдоаккхаш ба райкома пропагандист н. Цициева, инструктор н. Бичуркаев, секретарь н. Вахидов, кхыбараш.

Хь. ГАЛАЕВ.

Оаха яздаьчох хиннар

«ЦIАЬКХА ВIАШАГIКХЕТТАЛЦА»

Иштта корта а болаш № 59 йолча «Сердало» газета тIа яьннача фельетонах укх тайпара хоам бу Курчалоевски районерча прокурора нов. Петрова: «ЦIаькха вIашагIкхетталца» яхача фельетонах районни прокуратуро уголовни дош гIоттадаьд, хIаьта гражданин Минкаилов Юсапаца а лаьцав, касттача хана цун дош дувцаргдолаш а да...»

Специалиста хьехамаш

ДукхагIа хилийта сийна доакъар

Хьайбашта эггара дикагIа сийнача доакъар да. Сийнача доакъарца шортта хул витаминаш, белокаш, каратинаш, хIаьта цу доакъарийщара минеральни хIамаш дегIо дика дIаэцаш а пайдане а я. Хьайбаша дуаш дола йол, ча, кагаш санна дола гIожа доакъар а концентраташ а дукхагIа пайдана хул хьайбашта сийнача доакъарийца дуадеш хилча. Къаьстта боккхача лоархIаме да хьайбаш гурахьа сийнача доакъарийца кхабар, хIана аьлча иштта кхаьбача гурахьа дарста а дарсте, кIал ца дусаш аттагIа доаккх цар Iа.

Дика кхаьбача хьайбаш дарсташ хиларах, царгара хьайоала продукци алсам а йоаккхаш, пайда эц наха. Хьайбашкара йоала продукци — шура, дулх, тха, иштта кхыдараш — совъяккхара бизза пайда эца беза вай республикерча хьайбаш леладераша а, хьайбаш сийнача доакъарийца кхоабилга мамогга Iангахьа дIаха а доалийташ. Иштта гIулакх де вай республике торо я.

Фу эш из пайдане гIулакх кхоачашдара?

Цу гIулакха эш август бутт хьама хиллинге а гурахь дIаювш йола культураш хиш дехкача лаьтташ тIа дIаювлга. ДIаде деза рожь, гурахь дув кIа, гурахь був мукх, иштта кхыйола гурахьаюв культураш. Гурахьа йоачаш хила а шелъяла а йолаелча геттара дика дегIайоагIа уж культураш. Башха дика доакъар хул цох. Из доакъар дуаш хилча деттача доахана шура тIатох. Iаьсий геттара дика тоалу. ТIехдаьнна дика да из доакъар хьаккхарчашта, жена, оалхазарашта. Из сийна доакъар дуадеш хилча котамаша фуаш дукхагIа ду, жена тха дикагIа тIадоал, хьаккхарчашта дулх дика тIаккхет. Боккхача лоархIаме да сийна доакъар а луш кхаьбача хьайбашкара хьайоала продукци дукхагIа хьыагIа хилар, щунца витаминаш а сага кхачанна эша кхыйола хIамаш а дукха дукхагIа хилар. Хьайбашта хьайбаш дикагIча хьала тIа мел хул сага дукхагIа пайдане хул царгара хьайоала продукташ.

Сийнача доакъарийца хьайбаш кхабарах къаьстта дукха пайда боал доахан, жа, хьаккарч Iахара ца дисара, наьна керахьа Iаса, Iаьхар, хурск дика дегIаяра, фуаш дикагIа кIориг йоалаш хилийтара. Хьайбашта эша керттерадар сийна доакъар да, долче, из да хьайбашкара йоала продукци алсамъяккхара эша керттера гIулакх а.

Июльи августи бетташка дIайийнача культурай хIара гектара тIара 100—120 центнерага дIаккхоачаш доакъар тIадала йиш я из дуаде дIадолалуча хана (октябри ноябри бетташ), хIаьта хIара гектара тIа 40—50 центнер сийна доакъар-м массаза а хургда. Цу тайппара, хIара гектара тIа 40 центнер сийнача доакъара ялга лаьрхIача а, хIара гектара тIа 800—1000 доакъара единица хул цох, вешта аьлча 700—900 килограмм шура е цаI-ах центнер дулх доаккхилга Iалашдалла доакъар да из. Нагахьа санна бизза шийх пайда ийцача эзараш тоннаш шуреи бIаьш тоннаш дулхеи а лурггйолаш, хьайбашкара йоала продукци алсамъяккхара йоккха торо я из.

Щул совнагIа хьайбаш сийнача доакъарий тIа доажадеш хилча Iан тIехь ца эшаш мукъаяргья эзараш тоннаш гIожача доакъарийи силосеи, аттача боаккхаргба хьайбашта гIулакх деш болча наьха къахьегам.

Гурахьа доахан, жа, кхыдола хьайбаш доажадаьдар, аьнна, яйна дIа ца йоалаш, бIаьстан юххье юха а дика хьалтIайоал цу тайпара сийнача доакъарийна дIайийна культураш, бIаьсти хьайбаш доажаде а, аьла хьакха а, кхыметтел ялатийна а мегаш хул уж. Агротехника нийса лелаярга, гурахьа доахан дукха-кIезига доажадарга, дIайийнача культураштa даьча гIулакхага хьежжа хул дIахо царех пайда эцилга. Гурахьа хьайбаш доажадаь цу тайпара культураш, тIадоагIача шера бIаьсти а аьхки а пайда эца лаьрхIа яле, хIаьнна бIаьсти йоаллашехь а байтта макха баккха а минеральни удобренеш товса а еза царна.

ДIадийнача сийнача доакъараш тIа доахан доажадарах боала пайда тохкаш гIулакх дир 1960-ча шера Каргалински районерча колхозаша. Геттара хьокхаме чакхдаьлар уж тохкамаш. Июнь бетта тийннар миссел шура тийлар «Красный пахарь», «Октябра 12 шу» яхача а иштта кхыча а колхозашка октябрь бетта, хIаьтта Менженске цIерахча колхозе октябрь бетта доахана луш хинна шура июнь бетта тийнначул а дукхагIа яр. Цу гIулакха чIоагIа раьза а хинна, сийнача доакъарий тIа массе шера а доахан доажаделга вIаштIехьдаккха деза яхаш бар бежа Iуй, жа Iуй, доярькаш.

Массанахьа де дезаш а вай республикерча къахьегамхошта маьшша хьайбай продукташ хулийтилга Iалашдергдолаш а гIулакх да, ханнахьа дIадийнача сийнача доакъараш тIа хьайбаш доажаделга.

Гурахьа дIайийнача культурай даьгIенашка хьайбаш доажаделга ер гIулакхаш теркал а деш де деза: дIайийна культураш 10 сантиметр лакх а енна, цар лордаш хийцачул тIехьагIа мара йиш яц цига хьайбаш доажаде, йоачан йолча дийнахьа доажаде мегаргдац, хIана аьлча, жева, доахана тIоадагIа когаш тIабетташ хилча хьатIадаьнна доакъар дукха дов, уж дажача хана дукха баьцаш овлаш а тIехь хьалъювл. Цох даьгIенашта доккха зе доал.

ХIара дийнахьа 50—70 Iатта цхьаьцца гектар лоархIам а болаш къаьст-къаьстача доакъош тIа аргIаргIагIа доажаде деза доахан. Сийнача даьгIенашта лаьрхIа культураш дIайийна лаьтта 10—15 даькъа декъа деза, нагахьа санна дIайийна культураш кIезига яле, 5—6 дакъа а де мегаргдац цох. ХIара дийнахьа цхьацца даькъа тIа доажаде деза хьайбаш, пхе-ялх денал хьалхагIа цу даькъа тIа юхадоаладе мегаргдац уж. ТIаккха дукха а овсарегIа хул даьгIенаш.

ДIайийна хьатIаяьннача культурай сийнача даьгIенашка юххьанца шIаьха дукха доажаде мегаргдац доахан, Iурре денз моллагIа йолча даьгIенаш тIа а доажадаь, хьалхарча дийнахьа 30—50 минута, шоллагIча дийнахьа 1—1,5 сахьата, иштта кхы дIахо а, тIехь-тIехьа дукхагIа а доажадеш, доажаде деза доахан хьалхарча юхьига. Из чIоагIа лоархIам болаш да хьайбай ченаш ца талхийтара а йиаь хIама щарна хала ца хьалийтара а. Диъ сахьатал дукхагIа-м вIалла а дажийта мегаргдац доахан, хIана аьлча цу юкъагIа 70—90 килограмм сийна доакъар даа кхув Iатта, хIаьта геттара дукха шура луча Iатта а цу доакъарах бизза кхоачам а хул.

ДIайийна культураш хьалтIаяьннача сийнача даьгIенашка тух-кхереи мели хилийта еза доаханна, тIаккха доахан дикагIа а даж, шура дукхагIа а лу.

Иштта хьалтIаяьннача культурай буц дикка лакхлуш хуле, хьокха а хьокхаш хьайбашта дIаехка а мегаргья из. Лакхъенна баьцаш хьаккхарах цу кхашта лоадама зе далац, хIана аьлча тIаккха из дегIа сихагIа, листагIа йоагIа. Къаьстта дика дегIайоагIа из, нагахьа санна хьекхачул тIехьагIа цига минеральни удобрени юлле.

А. ЖУРБИН,
зоотехник.

ШКОЛА КИЙЧА Я

Каргалински цхьайтта шерара политехнически школа шерра-шера хьалхxе а йолалу ремонтни балхашта кийчо е. БIаьсти денз, бераш вIалла цIа а хецалехьа, материалаш Iалашъяра йоакхо ю школа дирекцес, хIана аьлча, аьхки хала хул уж лаха. Укх шера а ишта дир школа болхлоша. Цудухьа вIаштIехьдаьлар ремонт ханнахьа дIайолае а, цунга хьежжа, из ханнахьа йистеякхха а.

Укх сахьате школа 16 классни цIа басараш хьекха, кIир теха, тоаде дезача тоадаь, кийчдаь латт. Цул совгIа, укх шера дешархой тIаккхетарах (соахка 940 саг хиннача метте укх шера 1000-нел тIех хургба дешархой), класса кийчдаьд цхьакха а цIа.

Башха дика пхьоаленаш я цу школера яраш. Царна а ремонт яь яьннай, ий юхатехад, станокаш, верстакаш, оатхалаш тоаяьй, кIир техай, эшшача моттигаш тIа ток йихьаьй.

Хьоггехь а Iалашъяь яьннай школена а, хьехархошта а тоъала хургйолаш йоаго хIама.

Каргалински цхьатта шерара школа кийча я керда дешара шу дIадоладе.

А. УСМАНОВ.

„ЛОКОМОТИВА“ ЯЛХ ШУ ДАЬННАД

Ший «Локомотив» яха пенгазет арадувла ялх шу далар деэдаьд укх денoшка Къилбаседа Кавказа машиннаькъа Грозненски локомотивни депо коллективо.

«Локомотив» яха пенгазет арадувла доладелар 1955 шера 2-ча августа денз. Цу хана денз 1876 номер араяьннай, 8 эзар заметкеи статьяи тIа а йолаш. Газете дакъа лоацаш ва 37 редколлеге члени шерра дакъа лоацаш вола 80 рабкори. Шоаш язъеча материалаш тIа белгалдоах цар балха юкъера кхоачамбоацараши, уж сихагIа дIададахара наькъаши, доккха новкъостал ду производстве хьалха латтарий опыт депо ерригача коллектива шерра дIайовзийтара, хIара болхлочо ший дийнахьа йола балха норма а ерригача коллективо паччахьалкхен план а кхоачашъяра къовсам лоаттабу, хIаьта чIоаггIа терко тIайохийт КПСС XXII-ча съезда толамца накъа бахара социалистически яхь йоаржаяра.

Пенгазете шерра дакъа лоац локомотивий машиниста М. Серженкос, Д. Дзандарова, инженераша Н. Токмачева, А. Пачина, В. Слетковас, З. Федотова, слесара А. Шатеева, кхыбараша а.

А. ГРИГОРЬЕВ.

КАГИРХОЙ ДОШ ЧIОАГIА ДА

Надтеречни района совхозашка вIашагI а ехха дика балхаш деш я хьажкIаш лелаю 26 механизированнии 13 комбинированнии комсомольско-кагирхой звенош. 3.900 гектар хьажкIаш я цар ерриганеша а лелаераш. Къонача хьажкIаш лелаераша дика гIулакх даьд шоаш дIайийнача хьажкIашта.

ХьажкIашта гIулакх мишта даьд а уж малагIча хьал тIа я а хьожаш Наурскии Надтеречнии районаша шоайла вIаши тохкамаш деча хана Наурски районерча комиссе къаьстта белгалдаьккхар Надтеречни района кагирхоша хьажкIашта гIулакх дика даь хилар.

Совхозаша тIаийца декхар хIара гектара тIара 25 центнер фуалъяьхача хьажкIийи 250 центнер сийнача гIадамийи даккха лерхIаш долча метте, кагирхоша дош деннад хIара гектара тIара 27 центнер фуалъяьхача хьажкIийи 270 центнер сийнача гIадамийи даккха.

КПСС XXII съезда сийна шоаш тIаийца декхар ханал хьалха кхоачашде хьинарийца чуйинай ерригa кагирхой звенош. ДукхагIа йола звенош къаьстта шоашкара совгIаташ кийчдеш я парте съезда.

Гиназов Каний звенос дош деннад КПСС XXII съезд хьаеллача денга 220 гектар хулача лаьттан хIара гектара тIара 60 центнер фуалъяьхача хьажкIий яккха. 187 гектар хулача шоай кхай тIара хьажкIаш парте съезд хьаеллача денга чуийца йистеяха а, хIара гектара тIара 35 центнер фуалъяьхача хьажкIий яккха а декхар тIаийцад Музыкаева Увойса кулгалдеча звенос.

ХIара денна алсамдоал Надтеречни района комсомольцийи кагирхойи къахьегама хьинар. Комсомольско-кагирхой итт звено я коммунистически къахьегама звено яха цIи яккхара къовсам лелабеш, хIаьта Гиназов Каний звенос из сий дола цIи хIанзалехь а яьккхай.

Шоай политически а агротехнически а кхетам хадданза лакхбеш, балхаца шоашта гучадаьннача дикача хIамашта шоайла дагабувлаш, болх кхы а дукхатIа тоалургбола наькъаш лехаш ба хьажкIаш лелаю кагирхой.

КПСС XXII съезда шоашкара дика совгIаташ кийчдеш ба районера дикагIа бола хьажкIаш лелаераш Элиханов Дапа, Мусаева Лиза, Нухаев Махьмад, Сайдулаев Сахиб, Сагалов Махьмад, Тасуев Ахьмад, иштта дукха кхыбараш а.

Укх денoшка дукха балхаш ду комсомола райкомо а. Массе бригаде вIашагIъехкай комсомольски группаш. Юрташкарча дружинникашца цхьана вIашагIъехкай хьажкIаш лораеш хургйола комсомольски контрольни посташ.

Социалистически декхараш тIаэцаш шоаш денна дош чIоагIа леладеш ба районера кагирхой.

В. ИВАНОВ.

Шера доагIа декхар кхоачашдаьд

ДIадахача шера шура яккха тIаийца ший социалистически декхар эггара хьалхарчарца кхоачашдир Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза цIи хезача доярка Анна Ильинична Тищенкос. ХIара Iаттагара 3000 килограмм совгIа шура яьккхар цо.

Семилетка кхоалагIа шу долалуш Анна Ильиничнас ше хьалкхедаь шинараш хьайийцар. Царгара мамогга дукхагIа шура яккха декхар дар цун. Из де тIахьехар доярка мехка чухь хулача доккхача хIамаша. Цо дош делар хIара Iаттагара 2.500 килограмм шура яккха.

Долла хIама цунах шийх тийша дар—доаханга хьожилгеи уж нийса деттилгеи вIаштIехьдаккха цунна хаьрах. Цунна из де мегар. Дукхача шера Iайнача опытои доккхача хьинарои новкъостал дир дояркана толамаш дахара. Ше хьалкхедаь доахан хан-ханнахьа кхабара а хий моладара а йоакхо йора Анна Ильиничнас. Къона доахан ше кулгаща деттар доярка, машинаца а ца детташ. Доахан дикагIа Iомаде, шим тоабе лерхIаш дора цо из. Цунах дика дар хила а хилар.

Апрелы майи бетташка дукхагIдола доахан дийнахь-бус 13—15 килограмм шура тела доладелар. Цу гIулакха тIехь новкъостал дир цунна колхоза зоотехника нов. Фешева. Цо шинараш луча доакъара рацион оттайир.

ВорхIи ахи бутт баьлар, котало яьккхар: шера доагIа декхар кхоачашдаьд. ХIара Iаттагара 2500 килограмм совгIа шура яьккхай.

— Шу йистедаллалца йола кхъа планаш миштай? — аьнна хьаттар оаха Анна Ильиничнайга.

— Йоккхий я, — аьлар доярка.— Аз йийшар КПСС Программа проект. Цунах хайра сона вай коммунизме дахаргхилар. Коммунизм ше кхачургьяц, из вай хьае еза, къахьегамца гаргаоза еза коммунизм. Цудухьа аз лаьрхIад шу йистедаллалца кхы а хIара Iаттагара 750 килограмм шура яккха. Из хургда сийрда кхоане чехкагIа тIакхачийтара юкъе аз лоаца дакъа. Аз берриге сай новкъостий тIахьех болх дикагIа бара, КПСС Программа проекта тIа коммунизм хьалъяра программа тIа оттадаь сийлахь-доккхий декхараш кхоачашдара.

Дика планаш я доярка Анна Ильинична Тищенко яраш. Дояркаша лаьцача социалистически яхьа юкъе районе шоллагIа моттиг лоац цо хIанз. Республике цIи хезача, Сталина цIерахча колхозерча орден леладеча доярка Ефросинья Савельевна Авиловас йоаккхачул 40 килограмм кIезигагIа мара яц цо йоаккха шура.

С. СУЛИН.

Коммунистически вахара цIа яха цIи яккхийтара духьа

Сурта тIа: цIен территоре сурт. **М. БЛОХИНЕИ В. ЦИНЕИ сурт.**

ТАСС фотохроника.

Керда библиотека хьайийлай

Дукха ха йоаццаш Грозненски района № 2 йолча баьца дарий-шурий совхзе керда библиотека хьайийлай. ХIанзале 600 гаргга книжкаш дешараш ба цига дIаязбенна. Царна юкъе ба трактористаш М. Сайдулаев, М. Мисербиев, ветеринарни лор М. Осьминкин, шофер А.Таэбиев, агроном Л. Кутиева, пенсионер А. Строкин, иштта кхыбараш а.

Библиотеке дIаязъенна 50-нел совгIа вайнаьха кхалсаг я. Масала, баьца дааращ леладеча бригадацара М. Тасуханова, З. Магомадова, Т. Лабазанова, иштта кхы а.

Библиотеке эрсий а нохчий а меттала тайп-тайпара литература, керда газеташи журналаши да. ХIанз нов. Медынске «Сий» яхача книжках лаьца книжкаш дешарий конференци е кийчлуш да тхо.

Е. САРАНЦЕВА,
библиотека заведующи.

КЪОНАЧА ХЬЕХАРХОЩЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Укх денoшка Грозне С. К. Кирова цIерахча паркерча театре республикански организацей кулгалхощца, боккхагIча хьехархощца вIашагIкхийтта хилар Нохч-ГIалгIайче балха бахкийта къона хьехархой.

Нохч-ГIалгIайчен экономика а культура а мишта дегIа йоагIа дийцар къонача хьехархошта республика просвещене министра нов. Ромовске.

Хьехархой болх мел сийлахьа а бехктокхаме ба а дийцар хьехархоша нов. Аксановас, Умниковас, иштта кхычар а.

Къонача хьехархоша дош делар шоай низи хьинари ца кходеш къахьега халкъа образовани дегIайоалаяра.

Совещане къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Габисова.

А. АБУКАРОВ.

ДIАДОЛАДАЬ ГIУЛАКХ ХЬАЛЛОАЦАШ ХИЛЧА

Грозне Моздокски улицагIа хьалдаьча №№ 11-13 йолча цIеношка баха чухоашабаьб «Красный молот» яхача завода болхлой. Дика кийчдаь цIенош да уж, цхьабакъда, цар ковнаш чIоагIа биркъе дар.

ЦIеной керда управляющи Л. И. Пименова еначул тIехьагIа коашкара хьал ходаллал тоаделар, цу цIеношка бахача наьха сакхийра «Красный молот» яхача завода ЖКО № 1 йолча управлене шоай йоакхо еш хиларах.

ХьалхагIа 841 кварталера нах коашка гаьнаши зизаши дIадогIара оарцагIбаьхар нов. Пименовас. Цар гIад а баха хьаллаьцар управдомо дагалаьца гIулакх. Балхара мукъа баьннача хана цар коара лаьтта шаьрдир, хьагул а яь, дIайихьар нувхаш, хьунагIара дена Iаьржа лаьтта диллар коашка. Цул тIехьагIа сомий а вешта а гаьнаш дIаегIар, зизаш дегIар.

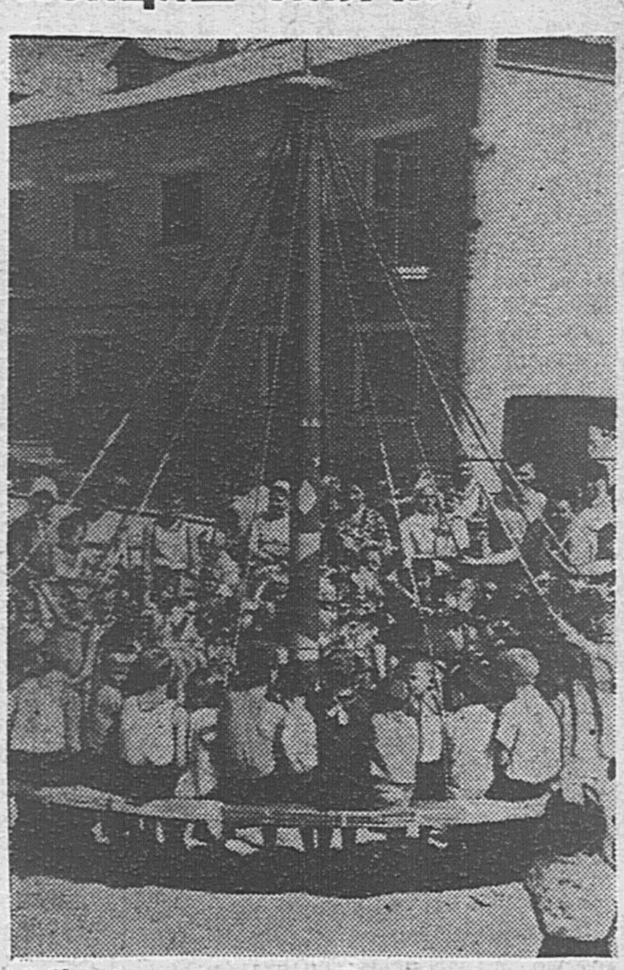

Хоза гIа а теха летача гаьнаша цига бахача наьха бIарг белабу хIанз. Нов. Пименовас ала а аьнна, бахача наха шоаш къа а хьегаш, дитта барзкъаш хьалъэкха бIоагIий дегIад коашка.

Балхара цIабаьхкачул тIехьагIа бахача наха салоIаргдолаш моттиг яцар коашка. Истола тIа деш дола ловзараш дара беседка егIар управдомо, хIаьта берашта ловза гIум чу а йолаш яьшкаш оттайир. Ковнаш а, коашкара наькъаш а, цIеношкара лагIаш а лампаша сийрдадаьха да.

841 квартале дахача берашка дукха ха йоаццаш хоза совгIат кхаьчар — кара хьаяь карусель. Из а Л. И. Пименовайна карагIдаьнна гIулакх да. Бераштa карусель хьаеча дика даькъа лаьцар «Красный молот» яхача завода болхлоша новкъосташа Ерменкос, Огинца, Яикова, Миханадже, Агапова, кхычар.

Квартале дикагIа болча лектораша хан-ханнахьа лекцеш ешилга вIаштIехьдоакх Л. И. Пименовас.

Ше беча балха тIехь нов. Пименова дагаювл моссадолча цIеношка хеража болча уполномоченащца.

841 квартале баха нах Л. И. Пименовайна дег тIара раьза а ба цун дика гIулакхащ дизза хьаллаца кийча а ба.

И. МАЙОРОВ.

Сурта тIа: кара хьаяь карусель хехкаш да бераш.

И. ПЛИЕВА сурт.

АРАДАРГДА ИСТОРИ

Грозне, Спокойная яхача улицах вахаш волча Котиков Беслана «Сердало» редакцега письмо дайтадар, Нохч-ГIалгIайчен истори ара маца даргда яхаш. Цо ший письмо тIа дувц историх язъеш дикка очеркаши статьяши хилар, дукхача наха уж лоIам а хулаш ешаш хилар. ХIаьта а, язду цо, вIашагIделла дийнна истори ца хилча кхоачаш хилац наха дезар. Цох хетта редакцегара цо дехар Нохч-ГIалгIайчен истори арадаларах дола бакъдар яздар.

Редакце дехарах Нохч-ГIалгIай истореи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института директора нов. Саламова жоп лу цу гIулакхах.

Марксистско-ленински методологе ларда тIа Нохч-ГIалгIайчен истори оттадар истореи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института керттерча декхарех цаI да. Из цIенхаштара а бокккхача лоархIамера а, лаьрххIа кхоачашде дезаш а гIулакх да.

Нов. Котикова язду, историх язъяь тайп-тайпара статьяши очеркаши вIашагIтоха мегаргъяцар-хьогI яхаш. Из мегаргдолаш гIулакх дац, хIана аьлча цафех а статьяй сборник мара истори хургдац. Цул совгIа царех цхьайола статьяш а критически анализ е езаш я.

Iилма-тохкама институт кечам беш я Нохч-ГIалгIайчен исторе очеркаш арахецара. Цу гIулакха Iилман учреждененшка (Москва, Баку, Махачкала) кийчбеш ба Iилман болхлой (историкаш, археологаш, этнографаш). Москверчеи, Ленинградерчеи, и. кх. архивашцара гулдеш да хьалхагIа кепа тоханза хинна документаш.

СССР АН археологе институтаца цхьана Нохч-ГIалгIай АССР лаьтта массехк шу хьалха денз археологически балхаш деш латт. Тхоай института Iилман болхлоша яздаьча исторически балхех пайда ийца ца Iеш Советски Союза центральни городашкарча Iилман болхлой балхех а пайда эца лаьрхIа да тхо.

ХIанз язъеш а «Известешка» арайоахаш а я Нохч-ГIалгIайчен исторех йола къаьст-къаьста статьяши монографически очеркаши (хIанзале а араяьннай щи выпуск), хIаьта къаьст-къаьстача брошюраща яьннай уж ара.

КПСС обкомо баьча соцамах арадаккха лаьрхIад «Нохч-ГIалгIайчен историх» яха брошюрай сери. Цу серех арадаьннад «Фудувц Нохч-ГIалгIай АССР материальни культура памятникаша» яха исторически Iилмай доктора Е. И. Крупнова яздаь брошюра. Кепа тохаш да Нохч-ГIалгIай АССР-ча археологически тохкамий итогех яздаь доккха том (автораш нн. Крупнов, Мунчаев, Марковин), «Грознера мехкдаьтта промышленность дегIаяра истори» (автор Колосов), «1750—1850 шерашка Нохч-ГIалгIайчен Тирка йистера районаш социально-экономически дегIаяхкар» (автор Гриценко).

Кийчдаь даьннад Нохч-ГIалгIайчен историна хетадаьча «Известей» кхоалагIа том. Йистедоалаш латт исторех лаьца дола тха института болхлой (нн. Абазатова, Джамбулатовой, Шовхалошвиле, Исламова) балхаш. Вай республика исторе къаьст-къаьстача дешаш тIехь дика балхаш деш ба тха штате боаца болхлойи аспиранташи (нн. Киреев, Попов, Гриценко, Шамилев и кх.).

Ховш да цхьан юккъа Нохч-ГIалгIайчен истори Iомадеш саг хинна ца хилар. Дикка ха езар Iилман болхлошта дика чулоацам бола историх дола балхаш арадаха кийчбала. Из кечам беш йола ха дукхагIча даькъе дIаьннай мотт сона. ХIанз тха Iилман болхлой шоаш хьалхарча шерашка даь балхаш нахага дIахьокха йиш йолаш ба.

Кхоачамбоацарех лархIа мегаргдолаш да тха типографски тоаронаш вIаштIехь ца хилар. Дукха хьемаш хул книжкаш кепа тохача балха тIехь.

Лоацчача заметка тIа хала да института балхах дерригa Iояде. Дале а, нов. Котикова хаттара лоацца жоп дала-м тарлургда: хургда Нохч-ГIалгIайчен истори арадоала ди.

А. САЛАМОВ,
Нохч-ГIалгIай истореи, меттен литературан института директор.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Доазол дехьара

ГДР Министрий Совета заявлени

БЕРЛИН, 15 август. (ТАСС). Германски Демократически Республика Министрий Совето яь укх тайпара заявлени хьакхайкаьй АДН агентства:

«Дунен халкъашта юкъера кхохкам чIоагIбе а германски дош машарца къоастадарга бодача новкъа керда духьаленаш оттае а безам болаш долча Германе Федеративни Республика доал деча гIозараша тIехье кхераме хила тарлуш йола тайп-тайпара провокацеш лелаю.

Укх тIеххьарча хана цIаькха а ГДР-ца дохкар-эцар леладелга соцадерга яхаш кхерам тIатувс Малхбузен Германе. Германи вIашагIтохара духьал бараша хIанз цу гIулакха бахьан лех Германе гIулакхаш укх гарггарча хана машарца къоастадараи цу ларда тIа Малхбузен Берлинера хьал тоадараи ГДР а санна тIехьа латтача мехкашца машара договор де безам болаш ГДР правительство хиларах. Керда провокацеш вIашгIъехкачар шоай уйлаш къайла лоаттаяц. ГДР-ца дохкар-эцар леладелга хоададарца уж гIерт цун экономика йохае а ший боарамах хьадоагIа республикерча наьха вахар толхаде а.

ГДР-аи цига бахача нахаи духьал дерзадаь уж кхерамаш теркал ца деш диса йиш йолаш дац. Цу тIа а теркал ца деш дита йиш яц, уж кхерамаш Малхбузен Германе бахача наьха вахара хьашташта духьал хилар.

ГДР-ца низа позицера къамаьл де а цунна экономически низ тIабахьа а гIертилга чакхдаргдац. Германски Демократически Республика дохкара-эцара бувзамаш тоъал шера да, нагахьа санна хьашт хуле Малхбузен Германе тахан цунга дохкаш дола товараш доазол арахьарча рынкашкара эца йиш йолаш. Ховш мадарра, 90 процент товарий хувцамаш ГДР-о кхыча мехкашца ду, Федеративни Республикаца а ца деш. Цул совгIа, экономически гIулакха низ болаш йолча социалистически лагеро ше хьаллоацаргхиларга тешшаме дог даха йиш йолаш я ГДР. Цу гIулакха хIанзале барт вIаштIехьбаьннаб Советски Союзацеи вокх социалистически мехкашцеи.

ГДР-ца дохкар-эцар делга соцадара Бонне вIашагIйохкаш латтача планаша эггара хьалхагIа Малхбузен Германена шийна йоккхий халонаш тIакхоачаергья. ХIанз ГДР-ца дохкар-эцар деш йолча дуккхача малхбузенгермански фирмай предприятешка балхаш деш итташ эзараш болхлойи гIулакхера нахи ба. Нагахьа санна ГДР-ца дохкар-эцар делга соцадара планаш чакхйоале, царна зе хургда уж бахьан долаш.

Германски Демократически Республика правительства бе боагIача тайпара лоархIам бу ГДР-аи Малхбузен-Германски Федеративни Республиканеи юкъе дохкар-эцар делга дегIадоаладара. Цо из ишта лоархI, хIанз долча хьалашка, мадарра аьлча федеративни правительства бехках шинна а германски паччахьалкхенна юкъе лерттIа гIулакхаш ца хиларах, экономически гIулакхаш лоаттадаро а шердаро а дIахо йодача хана шаккха германски паччахьалкхе кIезит-кIезига озаш гаргаозараи вIашагIтохараи йовзаш йола торонаш хулийташ хилар бахьан долаш. Цудухьа, ГДР правительства массаза а шийна могар даьд уж дохкар-эцара бувзамаш чIоагIдара а дIахо шердара а. СовнагIа да аьнна доацаш ала йиш йолаш да, керттерча даькъе ГДР правительства из массаза лелаяь позици бахьан долаш, шинна а германски паччахьалкхенна цхьатарра гIойле йола экономически бувзамаш лоаттадара йола дика ларг Iалашъяь йола Берлински дохкара-эцара соглашени 1951 шера оттаьчул тIехьагIа, шинна а германски паччахьалкхенна юкъе дIа-юха товаращца хувцамаш делга шерагара шу массаза доал дегIаухар.

ГДР-а духьал «гIожа гIулакхаш» даха гIертачар уйла е еза 1951 шера яь Берлински соглашени цхьан оагIоно йохаярах хургдолчун. Цар цу тайпара дицдалийта мегаргдац, ФРГ-неи Малхбузен Берлинаи юкъе мухьаш дIа-юха кхахьарах расчеташ еш йола мах телареи гIулакхаш дареи хьакъехьа тIехьагIа яь соглашени дохкара-эцара соглашенех хьадакха йиш йоаца дакъа хилар. Дохкара-эцара соглашени йохайича, ФРГ правительства цу тайппара даькъе йоацача йоаккхаргъяр маьхаш телара хьакъехьа тIехьагIа яь соглашени а. Дохкара-эцара соглашени ше цхьанне кхоачашъе ца тигача, ГДР наькъашка гIолла товараш дIа-юха кхахьа йиш йоацача йоаккхаргъяр ше ФРГ-ас. Шеко яц, цу тайпара решени йича малхбузенгермански правительства Малхбузен Берлина а зе дергхиларах.

Малхбузен Германе доал деча гIозараша кхетаде деза ГДР суверенни паччахьалкхе хилар а цун наькъех бартаца мара пайда эца йиш ца хилар а, вешта аьлча бокъонца массанахьа тIаийца дунен халкъашта юкъерча бокъонашка хьежжа мара».

Конго къамий низий цхьоагIо чIоагIлуш латт

СТЭНЛИВИЛЬ, 16 август. (ТАСС). Укх денoшка укхаза хьакхайкадаьд конголезски камий йоккхатIа йола ши парти — Лумумбас вIашагIъелла Конго Къамий болама партии африкански барт-цхьоагIон партии — вIашагIтеха хилар. Керда вIашагIкхийттача партех Лумумбай Къамий партии (ПНЛ) аьле цIи йоаккх. ПНЛ-ах шоаш дIакхеташ хилар хьакхайкадаьд гIорваьнна вола Конго политически деятель Анисет Кашамура керте латтача Сереа парте даькъо а Стэнливиле болча Балубаката парте цхьаболча членаша а.

Цу гIулакха хетаяь йоккха митинг хилар Лумумбай цIерахча городской стадионе. ВIашагIкхийтараша чIоагIа раьза хинна тIаийцар мехка къамий низаш вIашагI а теха, цхьа парти яра хьакъехьа баь хоам.

США еш йола тIема кийчонаш

НЬЮ-ЙОРК, 16 август. (ТАСС). США фецарча тIема низий викало селхан хьахьийнай эскарца гIулакх деш йоаккха ха шоай лоIамах а ах а тIехьаякххара наькъаца американски фецара тIема низаш 28 эзар сага дукхагIа хилийтара йола планаш. Цу хьакъехьа ше хоам беш, Ассошиэйтед Пресса агентства йовзийт американски фецарча тIема низий викало цхьаболча эскарца гIулакх дерий эскарца йоаккха ха цхьан шерга кхачалца йIаьхъергйолаш я аьнна яь заявлени.

Оберлендер министралла ваха гIерт

БОНН, 17 август. (ТАСС). Малхбузен Германе «Нейе коммепстре» яхача пресс-бюллетено гучадоах хьалха хинна беженций гIулакхий министра, хьалхагIа нацистски гIулакхаш леладар бахьан долаш цу постера дIаваьккхача Оберлендера ФРГ доал ду гIозараш реабилитаци е гIерташ хилар. Кердача бундестага юкъе витарал совгIа, Оберлендер правительствана юха юкъевоалаве гIерташ хIанз йола планаш ювц пресс-бюллетено. Дунен общественностах ца воалаш, федеральни канцлера министра постера дIаваьккхавар Оберлендер, «дIаяхача хана цо чIоаттIа бахьа гIулакхаш» леладаь хилар бакъ а деш. Цхьабакъда, федеральни канцлери цун правительствои безам болаш яцар, е безам хила йиш а яцар цар, Оберлендер санна волча сага опыт ца еза. 1960 шера ше дIаваьккхачул тIехьагIа массехк ди даьлча Оберлендер «Одер-Нейссе лаьттан объединене» председателалла хержар. Цу гIулакха тIехь цо боккха болх бир. ЛоархIам болча политически дешай хьакъехьа, масала, машара договор дара, Федеральни Республика Польшацарча гIулакхий, кхыдарий хьакъехьа шийгара землячествашеи кхыча организацешеи указанеш тергйолаш йоакхо йир цо.

Пресс-бюллетено йоах, канцлера Аденауэра ХДС/ХСС правлене тайп-тайпарча реваншистски землячествай кулгалхощца йолча совещанешта юкъевоалаву Оберлендер эксперт а волаш.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал **«Тамашийна ревю»**

Долалу: 8, 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 **«Цхьа мугIа»**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4. 30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 **«Тамашийна фонарь».**

Долалу: 9, 11.

«Тамашийна сирена».

Долалу: 1.35, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — берий сеанс **«Яхаш-текъаш йиIиг хиннай».**

Долалу: 9.30, 11.30.

«Безами белхами»

Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — «Из хиннад бIаьсти»

Долалу: 9.

«Тамашийна ревю».

Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.

21-ча августе денз **«Инспектора дена гIулакх».**

ХОАМ

2-ча класса шофера Аушев Хусена Мусий цIерах йола цун яйна № 111 йола талон БОКЪО ЙОАЦАШ ЛОАРХIИЙЛА.

Городе Грозне, Деловая улицагIа, № 13, вахача **Афоничев** Владимир Александровича суде деннад городе Грозне, Сунженски улицагIа, № 169, яха **Афоничева** Нина Марковна йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15, **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03122 Заказ № 4549.